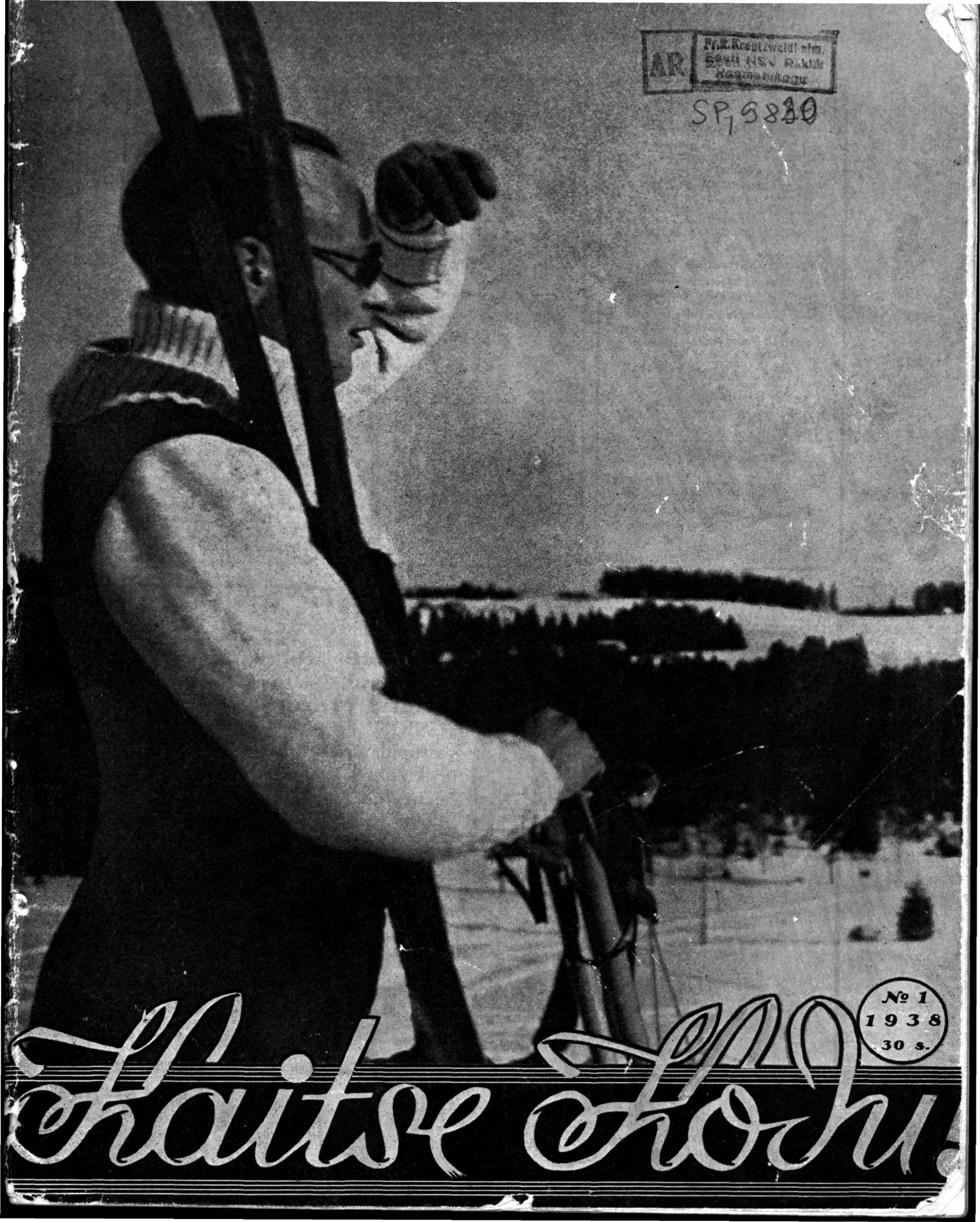

AR
F.R. Kestzwald! n.m.
Eesti NSV Riiklik
Kosmosefoto

SP, 5880

№ 1
1938
30 s.

Lehtitse Kodu

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00 12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

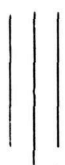
Talitus on avatud iga päev kella 9-3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/3 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA

ILMUB KAKS KORDA KUUS

SISUKORD:

- J. Klesment:* Uue Põhiseaduse kehtimahakkamise puhul.
A. Balder: Õpiseid Kaitseliidu lahinguväljaõppe-võistlusist.
A. Nõmmik: Milleks kujuneb maailma-meistri laskevõistlus Luzernis 1939. a.
— Juubilare meie ridadest:
Minister O. Kask 40-aastane, kol.-ltm. G. Väher 50-aastane, pealik L. Haabvere 50-aastane, Nkk. Tartu Ringkond 10-aastane, Nkk. Narva Ringkond 10-aastane.
— Nkk. Narva Ringkonna tegevus kõverpeegli.
— Naiskodukaitse ettevõtteid aastavahetusel.
E. Lepp: Tosin aastaid suusa sporti.
J. Tedersoo: Elektriliste õppetabelite valmistamisest noortele kotkastele.
E. Paju: Suusatamine muutub rahvaspordiks.
H. Nahkur: Nomaadid kesköö päikese all.
V. Härm: Kui Vene Asutav Kogu aeti laiali.
— Vanarahva nalja ja huumorit.
Ed. Kansa: Kaugel näen kodu kasvat...

Need uued N. V. õmblusmasinad on niivõrd viimistletud ja täiendatud, et nad võistlevad täiel määral maailma parimatega. Praegune „UNION“ tagab hea materjali tõttu vastupidavuse, omab kerge käigu ja kindlustab puhta, täpse ja peene töö.

Tagavaraosad saadaval
Tasuta ilutikanduse kursused

ESINDAJA:

M. NARITS & Ko.

TALLINN, NIGULISTE 14

TELEFON 446-68

Kaitse Kodu!

Nr. 1

Tallinnas, 17. jaanuaril 1938

XIV aastakäik

Uue Põhiseaduse kehtimahakkamise puhul

J. Klesment

1.

Ühes uue kalendriaastaga jõustus uus Põhiseadus. Esialgu küll mitte kogu ulatuses, kuna riigi kõrgemad orgaanid tegutsevad veel endise Põhiseaduse alusel. Hiljemalt 23. aprilliks 1938 peab uue Põhiseaduse alusel astuma kokku parlament, millisest momendist peale Põhiseadus sisult omab jõu kogu ulatuses ja endine Põhiseadus läheb lõplikult ajalukku. Pärast seda jääb kuni Vabariigi Presidendi valimiseni subsidiaarselt Põhiseadusele veel kehtima Üleminekuaja seadus Riigihoidja osas, kuid Riigihoidja tegutseb juba neis ülesandetes ja võimupiires, mis uus Põhiseadus näeb ette Vabariigi Presidendi kohta. Sellega omab parlamendi kokkutuleku päev 1. jaanuari 1938 kõrval järgmise ajaloolise tähtpäeva ilme uue Põhiseaduse ellu rakendamisel.

Püüame siinkohal, uue Põhiseaduse jõustumise esimese ja peaetapi tähistamiseks, märkida üksikuid jooni selle riikliku suurdokumendi ja tema saamisloo kohta, teades, et need selle artikli piires võivad olla vaid kõige pealiskaudsemad.

2.

Kõigepealt mõni rida ajalugu.

Eesti esimene Põhiseadus, peale mitmeid eelkonstitutsioonilisi akte, võeti vastu Asutava Kogu poolt 15. juunil 1920 ja jõustus 21. detsembril 1920. Selle Põhiseaduse järgi kogu riigivõim oli koondunud proportsionaalse valimissüsteemi alusel valitud parlamendi kätte, millest täielise olemesusele oli seatud valitsev võim. Iseseisev riigipea instituut puudus. Riigivanem, kellele küll olid antud mõned tavalised riigipea ülesanded, vajas parlamendi usaldust ning tuli ja lahkus

ühes valitsusega. Selle süsteemi puudused riigi otstarbekaks valitsemiseks ilmsesid õige varsti ning tekkisid nõudmised Põhiseaduse parandamiseks. Põhiseaduse enda paindumatus aga tegi selle hulgaks ajaks võimatuks. Nõnda kukkusid 1932. ja 1933. aastal rahvahääletusel läbi Riigikogu ettepanekud Põhiseaduse muutmiseks. Põhiseaduse puudused olid saanud küll kõigile selgeks, nende parandamiseks rahvahääletuse kaudu ei suudetud aga saavutada üksmeelt.

Viimati oktoobris 1933 võeti rahvahääletusel vastu Põhiseaduse muudatused. Kuid nõnda kui 1920. a. Põhiseaduse järgi puudus tasakaal riigi kõrgemate võimude vahel ja kõik võim oli koondunud parlamendi kätte, niisama puudus see tasakaal 1933. a. Põhiseaduses, millega vastupidi kogu võim oli koondunud Riigivanema kätte. Riigivanem (praegu Riigihoidja) K. Päts omas kõnes 19. jaanuaril 1936 ütles selle kohta: „Niisugune võimu jaotus loob ainult revolutsioonile suunatud olukorra ja ei kujune rahulikuks demokraatlikuks korraks, kus rahva käes on kõrgem võim ja kus rahvaesindus ausalt saab täita neid ülesandeid, mis rahvas oma võimukülluses temale on edasi annud.“

Nõnda ei võinud ka 1933. a. Põhiseadus jääda Eesti riikliku korra püsivaks aluseks, vaid ta võis olla ainult üheks ülemineku etapiks põhiseadusliku kriisi lahendamisel.

8. jaanuaril 1936 esitas Riigivanem K. Päts rahvale otsustamiseks rahva otsuse kava, millega antakse Riigivanemale volitus Rahvuskogu kokkukutsumiseks ülesandega „vastu võtta vajalikud parandused maksvas Eesti Vabariigi Põhiseaduses või vajaduse korral töötada välja ja vastu võtta uus Põhiseadus“. See Riigivanema poolt esitatud rahva otsuse

Soome Haridusminister koos saatjaskonnaga saabumas Noorkotkaste lõkkeõhtule

Hõimumaa Haridusminister külastas Noorkotkaid

Vastukülaskäiguna Eesti Haridusministri kol. A. Jaaksoni Soomes viibimisele möödunud aasta lõpul viibis Soome Haridusminister Uno Yrjö Hannula koos abikaasaga ja Soome haridusnõunik A. Salmelaga 14.—17. jaanuarini Eestis. Naabermaa hariduselu juhile näidati mitmeid koole ja laupäeval, 15. jaanuaril, külastas ta koos minister A. Jaaksoni ja saatjaskonnaga Noorte Kotkaste Tallinna malevat, võttes osa nende lõkkeõhtust.

Ministrid koos saatjaskonnaga tutvusid kõigi noorkotkaste kodu ruumidega Kaitseliidu Ülema kindral J. Orasmaa, NK Tallinna maleva vanema A. Uessonni ja maleva pealiku H. Laguse juhtimisel ning jälgisid poiste eritegevusi.

kava võeti rahvahääletamisel 23., 24. ja 25. veebruaril 1936 vastu suure häälteenamusega, suuremaga kui on osaks saanud ühelgi senisel rahvahääletusel (selle poolt hääletas 62,3% kogu hääleõiguslike kodanike arvust, 1933. a. Põhiseaduse poolt hääletas 56,4% hääleõiguslike kodanike arvust). Ühtlasi määrati rahva otsusega uue Põhiseaduse algjooned, tehes Rahvuskogule ülesandeks Põhiseaduse parandamisel või uue Põhiseaduse väljatöötamisel võtta juhtnööriks, „et Eesti jääb rahvavalitsuslikul alusel valitsetavaks Vabariigiks, kus kõrgem võim on rahva käes, ja et Eesti riiki juhivad valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl“.

Rahvuskogu astus kokku 18. veebruaril 1937 ja tuges rahva otsusele võttis 28. juulil 1937 lõplikult vastu Eesti Vabariigi Põhiseaduse, olles arutamise aluseks võtnud Riigivanema poolt algatatud eelnõu. Vastuvõetud Põhiseadus esitati Rahvuskogu juhatusel 30. juulil 1937 Riigivanemale pidulikul audientsil Oru lossis.

1933. a. Põhiseaduse alusel seadusandlike organide poolt „vastuvõetud“ seadused kuulutab välja Riigivanem ning ükski seadus „ei hakka maksma väljakuulutamisetähtaajast“. Rahva otsuse kohaselt oli ellu kutsutud erilise seadusandliku organina Rahvuskogu, ülesandega „vastu võtta“ Põhiseadus, seepärast

Saabudes lõkkeõhtule, tervitas Soome Haridusministri noorkotkas Harry Lagus, andes üle mälestuseks noorkotka rahvusliku vöö kui sümboli, et Soomet ja Eestit on ka sidumas hõimuvöö. Kaks noorhaugast andsid kummagi ministri abikaasale lilli. Selle järel toimus ligi kolmveerand tunni lõkkeõhtu, mida jälgiti suure huvi ja pingega. Lõkkeõhtu lõppedes Minister U. Hannula tänas noori eestikeelses kõnes ja soovis noorkotkaste tööle edu.

Kahe naabermaa Haridusministrite külaskäik noorkotkaste kodusse oli noorkotkastele rõõmustavaks suursündmuseks. Senikaua on noored kotkad mitmel korral tervitanud Soome Riigipead, kuid väljaspool omi ruume. Soome endine saadik Eestis A. Vuorimaa on külastanud noorkotkaste üleriiklikku laagrit, annetades sel puhul väärtsuliku rändauhinna spordivõistlustele. Soome kaitseliidu juhte on samuti noori kotkaid külastamas käinud nende suuremate ettevõtete puhul. Ka Soome pinnal on noorte kotkaste juhtidel ja noortel endil olnud kokkupuuteid vennasrahva noortetegelastega ja noortega. Nii on külastatud Soome kaitseliidu noorte ettevõtteid, Soome partiopoikade laagrit Kangasalas ja „Kalevalalaagrit“ Lohjas, meie noortejuhitide poolt ja Kotka partiopoikade hõimulaager möödunud suvel toimus nende kodukohas nende ja Narva noorkotkaste osavõtul. Kõigist neist kokkupuuteist on mõlema maa noortel ja juhtidel hulk ilusaid mälestusi ja palju sõbralikke suhteid. Seekordne Soome Haridusministri külastus noorkotkaste juure annab meie noortele aga erilised suured lootused, et tulevased kokkupuuted oma seniste sõpradega veelgi südamlikumaks ja sõprusvõimendavamaks kujunevad ja et selle külastuse tagajärjel ikka uusi ja tihedamaid sidemeid vennasrahva noorsoo vahel tekib. On ju mõlemad rahvad omi suhete süvendamist vastava kultuurkonventsiooni sõlmimisega avaldanud, milline — vaatamata et see veel lõplikult polegi maksma pandud — on juba oma mõju mõlemate maade avalikus arvamises ja vastastikusel suhtumises avaldama hakanud.

käivad kehtiva Põhiseaduse eeskirjad ka Rahvuskogu poolt vastuvõetud seaduste kohta. Sellele tuges kuulutas Riigivanem K. Päts Kohtuminister J. Mülleri kaasallakirjutamisel 17. augustil 1937 oma sellekohase aktiga välja Põhiseaduse ja teised Rahvuskogu poolt rahva otsuse kohaselt vastuvõetud seadused. Need seadused avaldati Riigi Teatajas 3. septembril 1937 ja need jõustusid Rahvuskogu poolt vastuvõetud Üleminekuaja seaduse kohaselt 1. jaanuaril 1938.

Nõnda võiksimise uue Põhiseaduse saamise loos märkida järgmisi ajaloolisi tähtpäevi: 8. jaanuar 1936, 23., 24. ja 25. veebruar 1936, 18. veebruar 1937, 28. juuli 1937, 17. august 1937, 3. september 1937 ja 1. jaanuar 1938. Järgmine tähtpäev on parlamendi kokkulekupäev, mis peab olema hiljemalt 23. aprill 1938. a.

3.

Kui nüüd asuda uue Põhiseaduse sisu üldiseloomustusele, siis on seda vististi küll parimini teinud Rahvuskogu Esimese Koja esimees ja Põhiseaduse üldaruandja prof. J. Uluots, kes seda on võrrelnud maanteega, mis ei lähe küll igäühe ukse eest mööda, kuid mida mööda kõigil on hea ja julge liikuda. Lähemalt on ta öelnud kokkuvõttes järgmist:

„Uus Põhiseadus sisaldab seda, et Eesti rahvas tahab oma riiki säilitada kustumatult Eesti rahva enesemääramise õigusel.“

„Uus Põhiseadus tahab demokraatlikku riigikorda korraldada. Demokraatlikud riigid võivad praegusel ajal sattuda väga suurtesse hädaohtudesse, kui see demokraatia ei ole korraldatud nii, et ta oleks samal ajal paindub ja tugev. Uus Eesti Põhiseadus tahab riigielu korraldada demokraatlikus põhimõttes ja samal ajal kogu seda demokraatlikku võimu nii seada, et see ei oleks mingil kombel vähem paindub, vähem võimas oma rahva ja riigi saatust kaitsma ja korraldama. See on organiseeritud demokraatia, mida uus Põhiseadus tahab püstitada Eesti pinnal eesti rahva kaasabil ja Eesti riigivõimu korralduse näol.“

„Rahvale on antud otsustava tähtsusega ülesanded riigielu korraldamises, aga rahvas peab koos töötama oma esindusega ja riigipeaga. Rahvaesindusele on antud suured õigused riigielu puutuvates küsimustes, rahvaesindusest on sõltuv riigieelarve. Aga vaatamata sellele, et uue Põhiseaduse järele on rahvaesindusel suur võim, on ka tema sunnitud koos töötama rahvaga, valitsusega ja riigipeaga. Samal ajal peab olema valitsus koostöös rahvaesindusega ja riigipeaga. Kohututele on antud iseseisvus ja sõltumatus, aga ka kohtud on seoses teiste riigiasutustega. Samuti on sõjaväele meie riigis antud suur tähtsus, aga ka tema on seotud kogu riigi organisatsiooniga.“

„Ja viimati Vabariigi President riigipeana on varustatud väga tõsiste õigustega, ent selle juures riigipeal ainult vähesed õigused on säärased, mida ta üksinda oma äranägemisel kasutada võib. Suur osa ta õigusi on säärased, et riigipea peab neid teostama koos vabariigi valitsusega, rahvaesindusega ja ka rahvaga.“

„Uue Põhiseaduse juures on kõik riigiasutused korraldatud nii, et nad teatavas koostöös peavad olema ja peavad säärases koostöös oma ülesandeid täitma.“

Allakirjutanul on olnud õnn olla kirjavahetuses meie uue Põhiseaduse kohta mõnede välismaa teadlastega. Olgu siin toodud väljavõtted paarist kirjast:

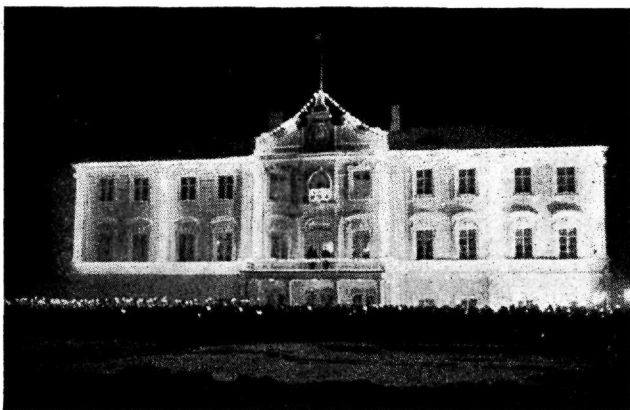
Nii kirjutab Pariisi ülikooli riigiõiguse professor Louis Le Fur: „Pärast Teie väga huvitava Põhiseaduse tutvumist ma olen rõõmus konstateerima, et on veel maid, kes oskavad kasutada kogemuse õpetusi. Võib konstateerida hea meelega, kuidas ta insis- teerib avalikel vabadustel ja kuidas ta neid targasti reglementeerib, samuti kuidas ta kat- sub hoida ühtlast tasakaalu riigi kahe suure aktiivse võimu, seadustandva ja täidesaatva, vahel, ning asetab väljaspoole nende mõju- piiri kohtuvõimu. Ma olen kaua õpetanud riigiõigust; ma lugesin elava huviga teie uue Põhiseaduse nii tarku paragraafe ja ma soovin kogu südamest talle pikka ja õnnel- likku elukäiku.“

Prantsuse Instituude liige prof. Joseph Barthélemy kirjutab: „Ma tutvusin selle suurteosega sügavaima huviga ja suurima kasuga. Ma rõõmustasin nähes selles poliitilise vabaduse traditsiooniliste põhimõtete sanktsioneerimist. Viis, kuidas valitakse Va- bariigi President, köitis eriti minu tähele- panu. See valimisviis lahendab õnnelikult iseseisva täidesaatva võimu loomise, ette nä- hes abinõu rahva poolt teostatava otsevali- mise hädaohu ärahoidmiseks.“

4.

Püüame lõpuks peatuda uue Põhiseaduse tähtsaimate üksikasjade juures.

Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Rahvas on kõrgeima võimu allikas, millist võimu ta teostab hääleõiguslike kodanike kaudu Riigivolikogu valimisega, kohalike omavalitsuste valimistega ning riiklikult suu- reulatuslike küsimuste ja Põhiseaduse muu-

Kaitseliidu, tuletõrje ja Tallinna seltskondlike organisatsioonide tõrvikutega rongkäik Kadrioru lossi ees austust avaldamas Riigihoidjale K. Pätsile uueaasta õöl uue Põhiseaduse kehtima hakkamise puhul

Suurtükist antakse aupauke uuele Põhiseadusele

datuste rahvahääletamisega. Samuti teostab ta seda Vabariigi Presidendi valimistega kandidaatide hulgast, keda on seadnud üles rahva poolt otseselt valitud organid — Riigivolikogu ja omavalitsuste esindajad ning rahva tähtsaimate tegevusalade esindajaist koosnev Riiginõukogu.

Eesti on demokraatlik vabariik selle sõna otsekohesemas ja laiemas mõttes, kuid see demokraatia ei ole juhuslikkusele tuginev, vaid organiseeritud demokraatia. Väärarusaamine demokraatiast on, et see süsteem võimaldab igale toimida nagu ta heaks arvab, et see sisaldub ainult alatises võitluses üksikute rühmituste vahel, vaid demokraatia peab olema tugev ja nii korraldatud, et leiaksid kõige parema lahenduse rahva üldised huvid. Just demokraatia vajab distsipliini ja peab olema hästi organiseeritud, vastasel korral langeb ta kokku, nagu oleme seda viimastel aegadel näinud paljudes riikides (algame 1917. a. revolutsiooniga Venega ja lõpetame Saksa, Austria ja Hispaaniaga). Seepärast uue Põhiseaduse järgi ka rahvas, olles kõrgeimaks võimukandjaks, on seatud olenevusse tema enda poolt valitud ja ametisse seatud asutustega. Piiramata on rahva võim Riigivolikogu ja omavalitsuste valimistel, olles korraldatud ainult seaduse tavaliste eeskirjadega. Riigipea valimistel on rahvas aga seotud kandidaatidega, keda seavad üles ta poolt valitud asutused ja ta ei tegutse üldse, kui need organid seavad üles ühe ja sama kandidaadi. Samuti rahvahääletusel otsustab ta asju, mida annab otsustada riigipea. Viimased kaks toimingut on riigi elu niivõrd ulatuslikud, et need nõuavad suuri määral organiseeritud tegevust ning juhuslikkust ja ülespiitsutatud meeltega tegutsemine võib saada saatuslikuks riigile. Need piiramised aga kuidagiviisi ei piira rahva võimu, nad ainult korraldavad seda üldsuse ja riigi püsimise ning tugevuse huvides.

Kodanikele on kindlustatud laiaulatuslikud vabadused ja õigused, kuid ka need on korraldatud nii, et üldsuse huvid selle all ei kannataks, jättes seaduse määrata riiklikus ühiskonnas vajalised piiramised. Ühtlasi paneb aga Põhiseadus kodanikele kohuse olla ustav Eesti riigile ja ta põhiseaduslikule korrale.

Tugevat allakriipsutamist leiab Põhiseaduses õigusliku riigi põhimõtte. Keegi ei saa teostada riigivõimu muidu kui Põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel ning õigusemõistmine on usaldatud oma tegevuses kõikidest teistest riigivõimudest sõltumatutele kohtutele. Vabariigi Presidendi ülesandesse kuulub hoolitsemine õigusliku korra säilitamise eest, tema teostab valvet riigi- ja muude avalikõiguslike asutuste tegevuse järele. On loodud eriline Õiguskantsleri instituut Vabariigi Presidendi juure, kelle ülesandeks on valvamine riigi- ja muude avalikõiguslike asutuste tegevuse seadusepärasuse järele.

Eriliselt on uues Põhiseaduses välja arendatud riigikaitse ala. Nagu seda prof. J. Uluots korduvalt täie õigusega on tähendanud, on see tingitud Eesti rahva hinges pesitseva enesekaitse ja riigi alalhoiu vankumatu tungist ja tahtest. Tundes Eesti geopoliitilisest seisundist tingitud raskusi ja moodsa sõjapidamise viise on Põhiseaduse selles osas püütud luua kõiki võimalusi, et jõuga vastu astuda ja edukalt võidelda juhtumisel, kui meid ähvardab hädaoht väljastpoolt. Kõik kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest. Riigielus saatuslikel hetkil, nagu seda on sõda, peavad kõik kodanikud loobuma paljustki sellest, mis neile peab olema kindlustatud rahu ajal. Samuti ei võimalda sõda meie oludes kõikide riigiorganide normaalset ja aeganõudvat tegevust, vaid siin peab otsustamine toimuma kiiresti, kuna muidu võib kõik olla hilja. Seepärast näebki Põhiseadus ette parlamendi tegevuse piiramise sõja ajal ning riigipea võimu tunduvalt suurenemist ja võimu kontsentreerimist riigipea ja sõjavägede ülemjuhataja kätte. Sõja ajal ei ole aeg politiseerimiseks, seepärast ei toimetata sõja ajal valimisi. Parlamendi tegevus ei ole aga sõja ajal katkestatud, vaid tegutseb niivõrd kui seda võimaldab olukord. Aga ka rahu ajal võib tekkida olukordi, kus riigi olemasolu ja demokraatliku korra säilitamise huvides on vajalised erakordsed abinõud. Selleks näeb Põhiseadus ette kaitseseisukorra väljakuulutamise ühes kodanike vabaduste piiramisega parlamendi kinnitusele ja vajadusel parlamendi nõusolekul ka valimiste edasilükkamise. Ka näeb Põhiseadus ette sisepoliitiliselt eriti rasketel olukordadel võimu kontsentreerimist rahu ajal sõjavägede ülemjuha-

taja ametisse nimetamisega. Riigikaitse aparaadi konstruktsioon on loodud moodsa sõjateaduse seisukohalt, määrates riigipea riigikaitse ja sõjavägede kõrgeimaks juhiks ning selle otseks juhiks riigipeale otsest alluva sõjavägede juhataja, sõja ajal sõjavägede ülemjuhataja.

Riigikaitse tähtsuse eriliseks allakriipsutamiseks uues Põhiseaduses tuleb pidada ka seda, et ameti poolest kuuluvad parlamendi teise koja — Riiginõukogu — liikmete hulka sõjavägede ülemjuhataja või sõjavägede juhataja ning isikliku õiguse põhjal endised sõjaaegsed ülemjuhatajad, samuti seda, et sõjavägede ülemjuhataja või sõjavägede juhataja võtavad sõnaõigusega osa Vabariigi Valitsuse istungeist.

Tõsist tunnustamist leiab uues Põhiseaduses ka Kaitseliit, kelle olemasolu ja tegutsemine on leidnud põhiseadusliku sanktsiooni ja kelle esindaja samuti kuulub Riiginõukogu koosseisu. Rahvuskogu poolt vastuvõetud Riiginõukogu kujundamise seadus, mille muutmine selles osas võib toimuda erilises raskendatud seadusandlikus korras, määrab tegutsemise Kaitseliidu juhtivail kohil üheks kvalifikatsiooni aluseks, mis on nõutav Riiginõukogu liikmeks valimise või nimetamise kohta. Samuti väärib tähelepanu Riiginõukogu valimisseaduse eeskiri, et Vabadusristi kavaleridel on õigus ette panna üht liiget riigipea poolt Riiginõukogu koosseisu nimetamiseks, kui ka eeskiri, et Vabadusristi kavalerid omavad õiguse olla valitud või nimetatud Riiginõukogu liikmeks kõigilt aladelt.

Kokku võttes riigikaitse ala leiab korraldamist Eesti uues Põhiseaduses nii otstarbekohasuse kui ka väärikuse suhtes kaugelt suuremas ulatuses kui ühegi teise riigi põhiseaduses.

Siirdudes nüüd riigi kõrgeimate võimude tegevuse ja vahekordade juure, võime neid uue Põhiseaduse järgi kokku võtta alljärgnevalt.

a) „Vabariigi President on riigipea. Ta on riigivõimu ühtluse kandja ja riigi esindaja. Ta hoolitseb riigi välise puutumatus ja sisemise julgeoleku eest ning riigi ja rahva üldise heaolu ja õigusliku korra säilitamise eest“. Sealjuures ei ole ta aga ise otsene valitsusvõimu kandja, vaid seileks on Vabariigi Valitsus, kes „teostab valitsemisvõimu“ ja „juhhib riigi poliitikat kõigil aladel“.

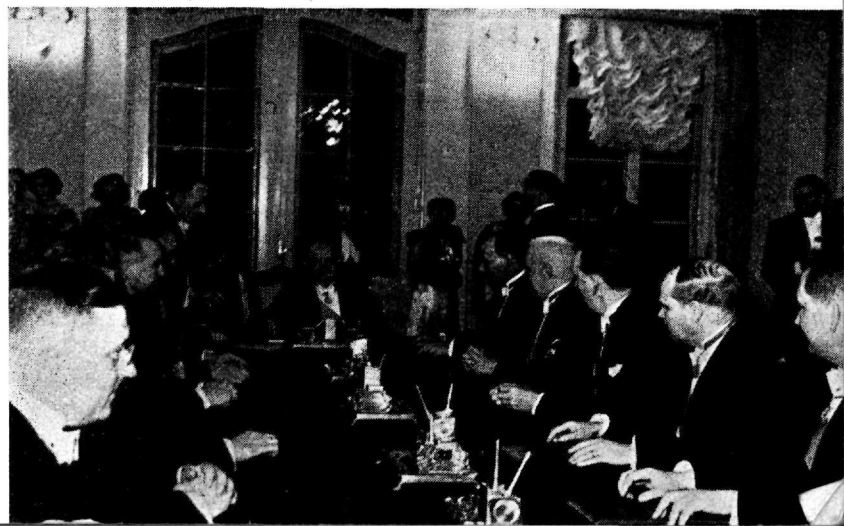
b) Vabariigi Valitsuse või tema üksiku liikme nimetab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi President eriõigusel (s. o. omal äranägemisel), ta vabastab Vabariigi Valitsuse või selle üksiku liikme ametist, kui parla-

ment avaldab neile umbusaldust, kuid viimasel juhul võib ta määrata parlamendi uued valimised, kusjuures parlamendi uue koosseisu umbusalduse avaldus teeb kohuslikuks valitsuse või selle liikme ametist vabastamise.

c) Vabariigi Presidendi võimkonda kuulub tähtsaimate valitsemiste kui ka seaduse andluse alasse kuuluvate küsimuste otsustamine, ta on riigikaitse ja sõjavägede kõrgeim juht, kuid ta otsused peavad olema ette valmistatud Vabariigi Valitsuses ja kandma Peaministri ja asjaomase ministri kaasallkirja, ning Vabariigi Presidendi otsuste eest kannab vastutust Valitsus (kes peab lahkuma parlamendi umbusalduse tagajärjel). Pealeselle kuuluvad Vabariigi Presidendi võimkonda tema eriõigustena tähtsaimad nimetamised, järelevalve riigiasutuste tegevuse üle, armuandmine ning sõjaväelise juhtimise alal n.-n. komandoküsimused, kus ta toimib ilma valitsuse kaastegevuseta, kuid ühes osas neist siiski seotud olles teiste organide esildestega ja kaastööga (kohtunike nimetamisel Riigikohtu ettepanekuga, riigikontrolöri nimetamisel parlamendi ettepanekuga, sõjaväe juhtimisel sõjavägede ülemjuhataja või sõjavägede juhataja kaastööga jne.); Vabariigi President võib võtta osa Valitsuse istungeist ja neid juhatada ja nõuda ettekandeid Valitsuselt ja ta liikmeilt nende võimkonda kuuluvais asjus.

d) Seaduseandluse õigus kuulub parlamendile, kusjuures seaduste algatamise õigus on Vabariigi Valitsusel Vabariigi Presidendi teadmisel kui ka parlamendil endal; Vabariigi President omab n.-n. suspensiivse vetoõiguse, s. o. õiguse anda parlamendi poolt vastuvõetud seadus parlamendile uueks otsustamiseks, võtab aga parlament seaduse teiskordselt kvalifitseeritud enamusega vastu, omandab seadus jõu; Vabariigi President omab õiguse anda seadusi dekreedina, kuid ainult parlamendi istungjärkude vaheajal ja parlament võib neid muuta harilikus korras, kuid ilma erilise algatuseta; riigikaitse ja sõjavägedesse puutuvaid seadusi võib Vaba-

Vabariigi Valitsuse pidulik koosolek Kadrioru lossis uue Põhiseaduse kehtima hakkamise puhul.

riigi President anda dekreedina igal ajal; dekreedina ei saa Vabariigi President anda riigi kõrgematesse võimudesse puutuvaid seadusi ning seadusi, mis puutuvad eelarvesse ning riigi rahalistesse vahekordadesse;

e) parlament peab oma korralisi istungeid Põhiseaduses ettenähtud ajal, ta võib tulla kokku ka erakorralisteks istungjärkudeks, samuti võib Vabariigi President kutsuda parlamendi kokku erakorralisteks istungjärkudeks; Vabariigi President lõpetab parlamendi istungjärgud, kuid ta ei saa seda korraliste istungjärkude suhtes teha enne Põhiseaduses määratud tähtaega; Vabariigi President omab õiguse määrata uusi parlamendi valimisi;

f) Parlamendi ainuõiguseks on riigi sisetulekute ja väljaminekute eelarve, kuid parlament ei saa suurendada eelarve kulusid ega võtta eelarvesse uusi kulusid ilma valitsuse nõusolekuta; eelarve täitmise kontroll riigikontrolli näol on sõltumatu valitsusest; riigikontrolöri nimetab Vabariigi President parlamendi ettepanekul ja ta lahkub kui parlament seda nõuab;

g) Vabariigi President võib kuulutada riikliku hädaseisundi korral välja kaitseseisukorra ning kitsendada sellega kodanike põhiõigusi, kuid parlament võib kaitseseisukorra otsuse tühistada; valimisi võib Vabariigi President lükata edasi ainult parlamendi nõusolekul.

Ülaltoodud kokkuvõttest näeme, et uus Põhiseadus on loonud kindla valitsemisüsteemi, mis võimaldab riigi juhtimisel tegutseda täies ulatuses riigi ja rahva hüvanguks, püsides sealjuures täiel määral demokraatia ja parlamentarisfliki süsteemi alusel. Kõikidele riigivõimudele on määratud kindel kompetents ning see avaldub nende omavahelises koostöös.

Siinjuures märgime veel tasakaalustavat osa parlamendis endas, mis toimub kahe koja koostööl. Mõlemad kojad — Riigivolikogu ja Riiginõukogu — on põhimõtteliselt võrdsed. Mõlemad võtavad osa parlamendi võimu kõigist avaldustest. Ometi on aga Riigivolikogule kui rahva otsesele esindusele antud mõnesugused eesõigused: nii on Riigivolikogu õiguseks usalduse küsimused valitsusele, kuid Vabariigi President võib seda teatavil juhtudel anda otsustamiseks ka Riiginõukogule; seadused ja eelarve kuuluvad mõlema koja võimkonda, kuid kokkuleppe mittesaavutamisel jääb püsima Riigivolikogu teiskordne otsus, mis aga peab olema tehtud kvalifitseeritud enamusega, eelarve suhtes võib aga püsima jääda ka Riiginõukogu otsus, kui Riigivolikogu pole suutnud pidada kinni seatud tähtaegadest. Lõpuks rida küsimusi kuulub parlamendi — üldise nimetu-

sega Riigikogu — üldkoosoleku otsustamisele, kas obligatoorselt (riigipea ja valitsuse liikmete vastutusele võtmine, kodukorra kinnitamine, riigikontrolöri kandidaatide ettepanemine jne.) või Vabariigi Presidenti nõudel (välislepingute kinnitamine, küsimuste otsustamine sõja ajal jne.).

Riigivolikogu valitakse enamusevalimise süsteemi alusel, et kindlustada parlamendi püsivust ja tugevust ning vältida senisest proportsionaalsest valimise süsteemist olevat parlamendi löhenemist ja killunemist. Riiginõukogu koosneb tähtsaimate kutsete ning asutuste esindajaist, et seadusandlikus töös ja riigi juhtimises ära kasutada kõiki kogemusi ning anda esindust ja huvide kaitset tähtsaimale aladele.

Vabariigi Presidenti valimine toimub sel teel, et kandidaadid seavad üles Riigivolikogu, Riiginõukogu ja omavalitsuste esindajad igauks ühe. Kui seatakse üles rohkem kui üks kandidaat, järgneb valimine nende hulgast rahva poolt. Seavad nad aga kõik ühe ja sama kandidaadi üles, tulevad kõik need organid kokku ühiseks koosolekuks ja kandidaat loetakse Vabariigi Presidendiks valituks, kui ta on saanud $\frac{3}{5}$ kõigist häältest. Selle süsteemiga on välditud hädaoht juhulike kandidaatide Presidendiks valimiseks, teiselt poolt aga ka seesugused kombineerimisvõimalused, nagu need aset leiavad riikides, kus riigipea valitakse otse parlamendi või valijameeste poolt. Meie süsteemi juures iga organ tegutseb kandidaadi üleseadmisel iseseisvalt ja ta peab kandidaadi leidmisel alati arvestama seda, et võib tulla rahvahääletamine ja otsustamine. See süsteem tahab tagada kõige väarikama kandidaadi valimist, milleks ei ole küllaldest kindlust juhtumil, kui kandidaadi võib üles seada kodanike grupp (Saksa Veimari põhiseadus, meie 1933. a. Põhiseadus), samuti aga ka juhtumil, kui riigipea valimine toimub parlamendi mõlemate kodade ühisel koosolekul (Prantsuse süsteem), või valijameeste poolt (Soome süsteem). Selle süsteemi parimaks arvustuseks on küll prof. Barthélemy eeltoodud väide (p. 3 all).

5.

Eeltoodu sisaldab lühikese kokkuvõtte meie uuest Põhiseadusest. Põhiseadus on tekkinud koostöö ja kokkuleppe viljana Rahvuskogus. Ta on teoks saanud koostöö viljana Riigihoidja K. Pätsi ja Rahvuskogu vahel. Ta on sügava riikliku äratundmise ja suurte riiklike kogemuste saavutus. Sellasena olgu ta aukartustäratavaks dokumendiks kogu rahvale. Õppigu kõik teda tundma, austama ja armastama. Ta väärrib seda.

Õpiseid Kaitseliidu lahinguväljaõppe = võistlustest

A. Balder

Kaitseliidu lahinguväljaõppe võistlused sisaldavad laskurjao lahingutegevuse. Nende võistluste eesmärk on tuua elevust ja äratada huvi väikeüksuste, nimelt jao, taktikalise väljaõppe vastu ja tõsta omavaheliste võistluste teel jao ja jaopealiku taktikalise väljaõppe taset. Aastate kogemused näitavad, et võistlused on siin parimaks abinõuks.

Kaitseliidus korraldatakse lahinguväljaõppe võistlusi kolmes astmes: malevkondades, malevates ja kaitseliidus üleriiklikult. Neist võistlustest võtab osa iga aasta tuhandeid kaitseliitlasi ja jälgides võistlusi võime tähele panna neid puudusi, mis esinevad jao taktikalise ettevalmistuse alal. Möödunud aasta lahinguväljaõppe võistlustel nägime meeskondade head ja tublit tegevust, ilusat esinemist; nägime aga ka puudusi, mis ei olene ainult meeskondadest, vaid ka väljaõppe juhtidest ja väljaõppe teostajast, Kaitseliidu instruktoreist ja pealikute kaadrist. Nende puuduste juured ulatuvad veelgi kaugemale, sõjaväkke, kus kaitseliitlaste mass on saanud oma sõjaväelise ettevalmistuse. Peame olema teadlikud vigadest, mis esinevad taktikalise ettevalmistuse alal, välja kitkuma „umbrohu“, mis lämmatab kasuliku vilja. Ka sellest seisukohast on lahinguväljaõppe võistlused parim õppetund.

Kaitseliidu lahinguväljaõppe võistlused üleriiklikus ulatuses viidi läbi Valdeki laskeväljal 26.—28. novembrini. Võistlusest võttis osa iga malev oma parima jaoga. Jagu orgaanilises koosseisus, s. o. kõik võistlejad kuulusid sama jao koosseisu, mille nimestikus nad Kaitseliidus seisavad. Milliseid puudusi panime tähele möödunud võistlustel jao lahingulise ettevalmistuse alal ja milliseid õpiseid neist leiame? Olgu tähendatud, et puudused ei esinenud kõigi jagude tegevustes, kuid neid esines siiski sellases ulatuses, et neist ei saa mööda minna vaikides. Enne aga paar sõna võistluste sisu kohta.

Võistlus viidi läbi jao lahingulaskmisena. Märkideks oli üles seatud 22 mitmesugust lahingumärki 4 grupis. Märgid ilmuvad. Vaenlase tuli tähistati piiratud määral üksikute paukudega, mis lasti märkide juurest. Võistlusmaa pikkus 1100 m, aeg 1 tund. Ülesande kohaselt jaol tuli läheneda rühma koosseisus esijärgus ja julgestada rühma lähenemist (kinnise maastiku tõttu jagu lähenedes liikus asimuudi järgi), tegutsedes ootamata kokkupõrkel vaenlase piiluritega, teostada kallaletung ja rünnak, pärast rünnakut korraldada uueks vastupanuks ja tulistada rünnakupunkti välja taandunud vaenlast. Loeteldud tegevuste järjekorras vaatlemegi jao tegevust.

Õige suuna hoidmine jao lähenemisel ja kallaletungil omab silmapaistva tähtsuse. Selle nõude vastu eksisid mõnedki jaod. Suuna hoidmise vajadus

on veel suuremal määral maksev metsasel maastikul alusjao tegevuse kohta. Sattudes kõrvale õigest suunast võivad üksused (jaod) minna segi, takistada üksteise tuletegevust; kõik see raskendab ülesande täitmist. Iseäranis nõudlikud suuna hoidmises on sakslased oma taktikalises tegevuses. Nende eeskirjades ja käsklustes kordub ikka ja ikka „Richtung“ („suund“). Metsasel maastikul tuleb suuna hoidmiseks kasutada kompassi ja liikuda antud asimuudi järgi. Ei ole viga, kui 400—500 m maa peale kaldutakse kõrvale õigest suunast 20—30 m. Kõrvalekaldumine 70—80 meetrit, isegi 100 ja rohkem meetrit, on lubamatu. Ka üksikud kuulid, mis lastakse rühma koosseisus tegutsevatele jaole tiivalt, ei tohi avatleda jagu muutma suunda. Jagu küll peatub, aitab naaberjagudel oma tulega vaenlast likvideerida ja liigub siis edasi. Iseasi on, kui tegutsetakse vaenlase lahingu eelposti vallutamiseks. Võistlustel tuli ette, et mõned jaod, avatletud vaenlase piilureilt 200—250 m kauguselt lastud kahest-kolmest paugust, muutisid suunda ja algasid liikumist paukude suunas.

Lähenemisel jagu peab kasutama maastikule vastavat rivikorda. Metsas, mitte tule all olles, on selleks rivikorraks järjestik kaugustega 3—5 m. Trobikond ja järjestik liig suurte kaugustega on ebakohased. Sihid ja lagedad alad metsas ületatakse hüpetega „marssmarss“ tempos. Oli juhtumeid, kus jagu, sattudes 50—60 m laiusel lagendikul üksikute laskude alla, katsus ületada lagendikku roomates. See asjata väsitas mehi, aeglustas äärmuseni lähenemist ja poleks vähendanud ka kaotusi. Roomates ületatakse lühemaid alasid, kus leitakse varju vaenlase kuulide ja vaatluse eest (lohud, kraavid jne.). Lagedal kuulide all roomamine on ots-

Jao lahinguväljaõppe võistlustelt Tallinnas 26., 27. ja 28. novembril 1937. a. I kohale tulnud K. L. Peiseri maleva U.-Irboska ü.-rühma I jagu. Vasakult: jaopealik P. Järveots, kl. V. Giardmann, kl. Ed. Vahur, kl. E. Tiks, kl. V. Kõlp ja kl. R. Maranik.

tarbetu. Veel tahaks liikumisel järjestikus näha rohkem tegevust jaopealiku eeskujude ja leppemärkide järgi. (Jaopealik laskub põlvele, jagu teeb sama; jaopealik jao ees võtab lamades-asendi, varjub, jagu — sama, liikumise alustamiseks ja seismajäämiseks leppemärk käega jne.) Tegevus jaopealiku eeskujude ja leppemärkide järgi on parimaks tunnuseks jao liituvusest, valmisolekust, distsipliinist ja tähelepanekust.

Kallaletungi tegevuses silmapaistvaimaks veaks, mis esines üle poolte jagude tegevuses, oli lähedatel kaugustel vaba üksikutule puudumine, millele seltsis nõrk lahinguvälja vaatlus ja pikad tulejuhatamise käsklused. Tulistamise kohta lähedatel kaugustel ütleb Jalaväe Eeskirja I osa § 128: „Tulistamisel püssidest lahkrivis põhituleliigiks on vaba üksikutuli, mis kaugustele üle 400 m avatakse ainult juhi käsu järele; kaugustele alla 400 m laskur avab tule ja valib märke iseseisvalt (minu sõrendus), kui see ei ole keelatud erikäsuga.“ Sama nõude peale juhitakse ka tähelepanu juhendis lahinguväljaõppe võistluste korraldamiseks. Millegipärast laskurite iseseisev tuli ja laskurite algatus tule avamiseks oli piiratud. Kui see on üldiseks nähtuseks taktikalistel õppustel, siis ütleme: olgu lõpp! — ja tulistame nii nagu lahingus peab tulistama. Tõrjume välja kunstliku poogi. Võistlusel tuli ette järgmisi pilte. 250—300 m kaugusel ilmuvad märgid. Vaenlase positsioonilt kostavad püssipaugud tule tähistamiseks. Laskurid näevad märke, kuid ei tulista, vaid kuulavad pikka, mitmekordset tulistamiskäsku jaopealikult. Veel pole käsklus lõppenud, kui märgid kaovad. Ilmuvad märgid uuesti, algab sama lugu. Väljendan seda piltlikumalt: laskur näeb oma vaenlast, on tema tule all, aga ise ei tulista. Veel liialdatakse pikkade käsklustega tule juhatamiseks. Ka sellest haigusest peame lahti saama. Tulistamiskäsk peab olema lühike, liigsete sõnadeta. Eriti tuleb seda pidada silmas võitluses lähedatel kaugustel, kus iga hetk on kallid. Kui me siin hakkame märke kätte juhatama tikutoosi ja kuuli laiuse järgi, siis peab laskur enne otsima taskust tikutoosi või võtma pidemest padruni ja vaid nendega mõõtes leidma märgi. Kõik see on lahingus aeganõudev toiming; aeg aga puudub.

Läheda maa tulevõitluses laskurid tulistavad iseseisvalt. Jaopealik vaatleb lahinguvälja, uute märkide leidmisel juhatab need üksikutele laskuritele või pooljaole, ilma et ta takistaks kogu jao tulistamist. Jaopealiku tähtsaim ülesanne on tule õigeaegne jagamine, jälgimine ja hoolitsemine, et tulistataks kõiki, ka halvasti nähtavaid, märke. Võistlusel oli karakterseks nähtuseks, et hästi nähtavad märgid said mitu tabamust, halvasti nähtavad märgid olid tabamusteta. Ilmselt tuli see esile 4. grupi märkide juures, missugused olid asetatud põõsaste vahele ja kujutasid üksikuid taanduvaid mehi.

Edasi jaopealiku tähtsaim ülesanne on tule korrigeerimine. Tule mõjuvust jälgitagu vahet pidamata ja tehtagu järeldusi kuulide langemise, lahingus vastase tegutsemise ja käitumise järele. Kuulide languse järele teha vastavaid parandusi sihiku ja sihtpunkti muutmise teel. Aga mitte ükski jaopealik, vaid iga laskur peab korrigeerima oma tuld ja jälgima tule mõju.

Tule mõju jälgimine ja tule korrigeerimine, need peavad leidma suuremat tähelepanu lahinguväljalaskumisel. Suuremat tähelepanu pälvib ka lahinguvälja vaatlemine. Oli juhtumeid, kus kogu jao vaade oli kiindunud kord ilmunud märkidesse. Ilmusid uued märgid kas samal joonel või kaugemal, need jäid kauemaks ajaks tähelepanematuks. Lahinguvälja vaatlusega käib käsikäes vaatluseoskus, märkamisvõime ja oskus märke kätte juhatada. Märgati märke, kuid neid ei suudetud kätte juhatada.

Tule juhtimise, vaatlemise ja üldse läheda maa võitluse tuletegevuse kohta leiame pikemalt Laskeeeskirja I osa §§ 88, 101—111. Kaitseliidu harjutustel peame rohkem nende §§ nõudeid silmas pidama. Kui möödunud lahinguväljaõppe võistlustel eksiti eeskirja nõuete vastu, siis siin on üheks suurimaks põhjuseks — pikad tulistamiskäskud. Jaopealike tähelepanust ja energiast läks lõviosa tulistamiskäskude andmisele, laskurid kuulasid käske, kõige selle all aga kannatas muu vajaline tegevus.

Teiseks, mis kallaletungi tegevuses vajab märkimist, on jao edasiliikumine. Kallaletungil jagu liigub edasi hüpetena ühelt laskekohalt teisele laskekohale. Laskekohtadeks jaopealik valib niisugused kohad, kust on võimalik vaenlast tulistada ja kus võimaluse korral on leida ka varju vaenlase kuulide eest (kraavid, põllupeenrad jne.). Normaalse kauguse ühelt laskekohalt teisele on 50—100 m. Hüppe tegemiseks jagu kasutab aega või silmapilku, mil vaenlase tuli nõrgeneb või vaibub. Võistlusel oli selleks ajaks märkide ilmumise vaheaeg. Olenevalt vaenlase tule tugevusest hüpe sünnib jaoga, poole jaoga, kahe- või ühekaupa. On üks laskekoht teisest nii kaugel, et inimene ühe hingetõmbega ei suuda sinna välja hüpata, siis hüppe kestes ta teeb vahepealse peatuse „hingetõmbamiseks“. See peatus tehakse varjatuna ja tulistamiseks peatus ei kasutata. Niisiis jagu, kasutades suurtüki ja automaatrelvade tuletoetust, hüppab „noolena“ uuele laskekohale. Puudub jaol suurtüki ja automaatrelvade tuletoetus, siis peab jagu, tehes hüpet, osa meestega ise vaenlase hoidma oma tule all. Võistlusel nägime ka teist pilti. Laskekohad jaole määrati juhuslikult. Tehti lühikesi hüppeid, tihti 15—20 m, ja tulistati igalt peatuskohalt. Üksikud mehed ei kasutanud maastikku ega valinud laskekohta; nad heitsid maha kus juhtus ja samas avasid tule, vaatamata et samas läheduses oli hea laskekoht toega püssile.

Kaitseliidu üleriiklik võistlus on suurõppus, kus iga malev esineb oma parimaga. Nende võistluste järgi hindame parimaid üksusi. Märgin ära veel puudusi, mis vajavad kõrvaldamist. Oli jaopealikeid, kes andes jaole ülesannet kallaletungiks kutsusid jao enda juure kokku liiga hunnikusse. Suurtükitele all see on kogu jaole „elukardetav“. Üks mürsk võib jao hävitada. Normaalse rivistus on siin trobikond.

Jaod paiskusid ahelikku liiga laiali; oli juhtumeid, kus meeste vahe oli kuni 30 m ja veelgi rohkem. Nii suured vahed ahelikus pole millegagi põhjendatud ja laiale rindele paisatud jagu on raske juhtida.

Paljudele jaopealikele meeldis jao ahelikus oma asukohaks võtta jao paremat tiiba. Vististi on neid

eksitusse viinud Jalaväe Eeskirja I osa joonis nr. 13, kus jaopealik on näidatud paremal tiival. See joonis kujutab jao paiskumist ahelikku järjestikust, kus jaopealik jääb paremale tiivale. Jaopealiku asukoht ahelikus on seal, kust tal on kergem jagu juhtida. See koht on normaalselt jao keskel. Jalaväe Eeskirja I osas joonisel nr. 10 ja nr. 11 näeme laskurjagu ahelikus, kus jaopealik on keskel.

Kallaletungil peame silmas pidama ka meeste jõu kokkuhoidu. Liig lühikesed hüpped, ebamääraselt kiire tempo, sagedased mahaheitmised ja ülestõusmised väsitavad mehi ülemäära. Oli jagusid, kes rünnaku eel avaldasid väsimuse tunnuseid. Hoog rünnakul puudus ja meestelt nõudis suurt pingutust, et rünnakut läbi viia. Väsinud ja närveeriva jao tule tabamus on väiksem kui rahuliku ja jõuküllase jao tule tabamus.

Üht tahaksin veel võistluste kohta märkida, s. o. võistluskogemuste puudust. Kui laskevõistlustel võistleja kõik oma jõu kokku võtab, arvestab kõiki kõrvalmõjusid, lahendab iga lasuandmise omaette ülesandena, silma ees on vaid üks eesmärk — saavutada kümme, siis niisama teadlikku suhtumist, niisama ettekatsetud

tegevust tahaksin näha ka lahinguväljaõppe võistlustel. Seda teadlikku, kaalutud tegevust oli vähe näha. Rohkem tegutseti hasardis, mis silmapilgul mõtlesse tuli, see ka läbi viidi, hoolimata selle otstarbekusest. Need jaod, kes tegutsesid rahulikult, lahendasid ülesanded hästi ja tulid ka parematele kohtadele. Tegutsemine lahinguväljaõppe võistlusel on komplitseeritum, keerulisem ja mitu korda raskem kui sportlikul punktilaskevõistlusel, seda teadlikum ja rohkem järelekaalutud peaks olema ka iga mehe tegevus. Lahinguväljaõppe võistlusel hinnatakse mitte ainult lasketagajärgi, vaid ka jaopealiku, iga üksiku mehe ja kogu jao kooskõlastatud tegevust. Iga korraldust, tegevust, ülesande lahendamist jälgitakse kohtunike poolt ja hinnatakse punktidenäha.

Möödunud lahinguväljaõppe võistlused olid esmakordsed. Need on oma eesmärgi saavutanud, rohkemgi kui lootsime. Loodame, et 1938. a. võistlustel need puudused, mis tulid ette esimestel võistlustel, esinevad vähemal määral. Kui me lahinguväljaõppe võistlustel panime tähele väljaõppe puudusi, asume nende kõrvaldamisele, siis on kasu neist võistlustest kahekordne.

Milliseks kujuneb maailma- meistri laskevõistlus Luzernis 1939. a.

A. Nõmmik

Vaevalt on vaibunud laskursporti harrastavates ringkondades elevus, mille tekitas Helsingi Maailma-meistri laskevõistlus käesoleval aastal, kui juba hakkab ilmuma arvamusi järgneva, Luzernis 1939. a. peetava, MM-laskevõistluse kohta.

Nü Soome „Ampujain lehti“ nr. 18 s. a. toob ära Šveitsi vanalaskuri ning mitmekordse maailmameistri Karl Zimmermanni arvamisi Luzernis 1939. a. peetava MM-laskevõistluse kohta. MM-laskevõistluse ja isikliku osavõtu kohta sellest võistlusest K. Zimmermann avaldas järgmist:

„Põhjamaades, Stokholmis 1929. a. ja Helsingis 1937. a., korraldatud MM-laskevõistlused olid unustamatuid elamusi. Soomlaste MM-laskevõistluse korraldus oli eeskujulik, mida siiski ei tule eriti imestada, sest sellest võistlusest osavõtjate arv oli üldiselt väike. Teissugune olukord on aga meil paari aasta pärast. Šveitsile usaldatud järjekordne MM-laskevõistlus kujuneb mitmes suhtes seninähtamatuks. Šveitsi laskurliidul on 250.000 liiget, kellest ca 25% võtab osa Luzerni MM-laskevõistlusest. Seega osavõtjaid üksi Šveitsist tuleb 55–60 tuhat; nendele lisaks välismaised laskurid, keda on kindlasti rohkem kui Helsingi võistlusel. Šveits on turistide maa, kuhu ka kogu maailma laskurid ihaldavad sõita. Võistlus kestab 20–22 päeva; Helsingis selle kestus oli vaid 10 päeva.

Malmi laskeväljakul 300 m laskerajal oli ainult 80 märki. Meil on 300 m laskerajal 300 märki ja 50 m laskerajal 100 märki. Nende märkide teenimiseks vajame 2000 meest (Helsingis oli laskeraja toimekonnas

üldse ca 1500 m.). Ega meie orud ole kitsad, nagu arvatakse. Šveitsis leidub küllaldaselt ruumi. Isegi Luzerni lähedale võime lähedasti paigutada kuni 1200 märki.

MM-laskevõistluse korraldamine nõuab Šveitsilt kulu vähimalt 40–50 miljonit Šveitsi franki ehk ca 35 miljonit krooni.“

See on mõtlemapanev arv, mis ühtlasi annab ettekujutust Luzernis korraldatava MM-laskevõistluse ulatusest ning tema ettevalmistustöödest.

Enese kohta K. Zimmermann ütleb, et Helsingi MM-laskevõistluseks ta oli end ette valmistanud puudulikult: „Nii pärast Rooma MM-laskevõistlust olen lasknud ainult 15 korda 3×40 lasku. Tulemused olid 1936. a.: 1074, 1116, 1101, 1105, 1075, 1104 ja käesoleval aastal: 1077, 1060, 1093, 1098, 1092, 1119, 1103, 1109 ja 1111. Et selle juures saavutasin Helsingis üle 1100 silma, siis tuleb tagajärge lugeda heaks. Ma pole noor mees. Tõeliselt olen kõige vanem Šveitsi MM-laskevõistluste laskur, õieti juba patriarh. Siiski olen saavutanud oma viimased tagajärjed ilma suurema vaevata; nüüdsest peale aga kavatsen hakata rohkem harjutama. Tahan näidata, et vana kahur suudab veel paukuda. Silmad mul on veel küllalt teravad ja kehalisel võimel laitmatud. Oma laskeradadel Luzernis kavatsen seepärast saavutada paremaid tagajärgi.“

Kas 1939. a. võistlusel saavutatakse uusi rekordeid?

Selle kohta K. Zimmermann avaldas arvamist, et „Luzernis vaevalt ületatakse maksivaid rekordeid. Võimalik siiski, et sõjapüssist laskmises mõni rekord üle-

tatakse. Valgustustingimused siin ei ole kuigi soodsad. Vierwaldstätteni järvelt tõuseb ja maast imbub niiske udu, õhk virvendab. Kui juhtub olema kuum ja päikesepaisteline, mõjutab see tugevasti laskmist. Töenäoliselt Luzernis eelduste kohaselt jäävad püsima Kivistiku ja tema kaasekordimeeste rekordid.

Pärast Helsingist tagasitulekut minul on olnud palju tööd oma tehase sisseseadete korraldamisega. On märgata, et Šveitsi laskurid suunavad oma pilgud juba Luzerni 1939. a. MM-laskevõistluse poole.

K. Zimmermannil on oma relvatehase ukseks 300 m märkleht, millesse tema Stokholmis a. 1929 laskis oma rekordi — 1114 punkti. Stockholm, aasta arv ja punktide summa on märklehel kirjutatud suure kirjaga.

Lisaks K. Zimmermannilt avaldatud ennustustele võib ettekujutust Luzerni 1939. a. MM-laskevõistlusest saada nende ettevalmistustööde kaudu, millega Šveitsis juba on algust tehtud.

Võistluste korraldamiseks Šveitsis on loodud MM-laskevõistluse peakomitee. Selle komitee peasekretäri andmeil (Schützen-Zeitung nr. 43 s. a.) on koostatud juba võistluse määrused, üldine organisatsiooni- ja tööjuhised, võistluse tähtsamat ja 14 komiteed mitmesuguste eriküsimuste lahendamiseks. Sellega on lõpule viidud võistluse korraldamistöö esimene periood. Siitpeale erikomiteed asuvad üksikute detailküsimuste lahendamisele. Nendest komiteedest üksikud nagu laske-, finants-, chitus-, majandus-, liiklemis-, meelelahutus- ja propagandakomitee on juba eeltööde teostamisele asunud. Ülejäänud komiteed, kelle töö võistluse tähtsamat kohaselt algab 1937. a. talvel, asuvad tööle vastavalt ettenähtud ajale.

Laskekomitee on koostanud võistluse juhendi ja laskekava. Juhendis on Šveitsi laskuringkondade omavaheliseks võistluseks töötatud välja uued tingimused.

Finantskomitee on lahendanud rea tähtsaid küsimusi; temale on kindlustatud Luzernis mitmesuguste asutuste poolt toetust 250.000 franki. Ettevalmistuse mälestusrahade valmistamiseks on käimas.

Ehituskomitee on lahendada raske ülesanne: luua võimalused ülevaate saamiseks kõigist laskevõistluse ja pidustuse kohtadest. Vastavate projektide läbivaatamine on teoksil.

Majanduskomitee teeb ettevalmistusi laskevõistluse ja pidustuse küllastajate majandamise eelarvete koostamiseks.

Liiklemiskomitee tegeleb kõigi küsimustega, mis tuleb lahendada liiklemise alal, et võimaldada kiiret ning mugavat liiklemist.

Meelelahutuskomitees on käimas ideede võistlused — kuidas laskevõistlusi muuta pidulikumaks ja pakkuda nendest osavõtjatele võimalikult rohkem meelelahutust.

Propagandakomitee hoolitseb kuulutuste ning propaganda eest. Kaalumisel on — reklaammarkide väljaandmine, ärde reklaamkuulutuste kogumine ja propagandafilmi valmistamine.

Praegu tegutsevates komiteedes on tegevuses kokku 155 ametnikku.

Toodud Šveitsi vanalaskuri ennustused Luzernis 1939. a. peetava MM-laskevõistluse kohta ja seal teostuvad ettevalmistustööd on meie laskuritele eriti huvipakkuvad, sest nendel võistlustel tuleb neil näidata, kui võrd püsivat lasketaset nad omavad, ja tõestada, et Helsingi tulemused ei olnud juhuslikud saavutused.

Võib arvata, et šveitslased sellele võistlusele valmistuvad väga intensiivselt ja kindlasti tahavad maailmale tõestada Šveitsi senist laskesportlikku kuulsust.

Kuigi ennustuste kohaselt Luzernis ei ületata seniseid rekordeid, kujuneb võistlus äärmiselt pingevaks osavuse, vastupidavuse ning närvide prooviks. Ettevalmistus võistluseks peab olema põhjalik.

Meie laskureil tuleb senisest suurema intensiivsusega harjutada ja võimalikult väljaspool kinniseid laskeradasiid, suurtel laskeväljadel, kus ilmastiku ja valgustuse tingimused enam-vähem sarnlevad Luzernis esinevatele ilmastiku ja valgustuse tingimustele. Erilist rõhku tuleb meil panna harjutustele muutmata sõjapüssist („püstkõrv“, 7,62 m-sihikuga, 7,70 „RE“, Winchester j. t.) 300 m peale laskmises ja eeskätt just põlveltasendist, missugusest asendist laskmises šveitslased on suured meistrid ja mille tagajärjel nad ka Helsingis võitsid marssal Mannerheimi kuldpoakaali. Meie eesmärgiks olgu saavutada 2×10 lasuga vähimalt: lamades 185 silma, põlvelt 182 ja püsti 168 silma (kokku 535); kes seda saavutab, on 1939. a. MM-laskevõistluse ning huvitava Šveitsi-matka kindel kandidaat. Pole oluline, et harjutusel laskmine toimuks Šveitsi sõjapüssist.

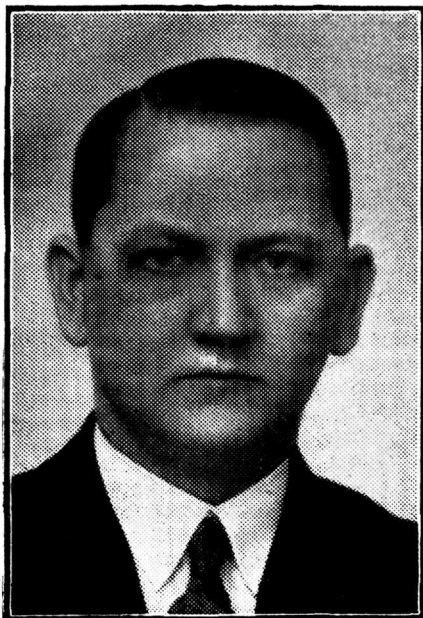
Sõjapüssimatšid on kujunemas MM-laskevõistluste huvitavaimaks alaks, millele pööratakse kõigis laskesporti harrastavais mais suurt tähelepanu. Võistlus toimub väärtuslikule marssal Mannerheimilt annetatud rändauhinnale — kuldpoakaalile. Puhtsportliku võistluskõrval laskmine sõjapüssist on eriti hinnatud riigikaitse seisukohast, sest iga uus sõjapüssi matšilaskur on väärtuslik lisandus sõjaväe näpsurite kaadrile, kes oma tapvate üksiklaskudega või tulelöökidega tulevases sõjas võivad sageli kujuneda otsustavaks teguriks.

Kujunemine matšilaskuriks on aeganõudev, tülikas ning pingutav töö, kus eesmärgile jõudmine nõuab püsivust ning raugematut tahet. Kõigist neist raskustest tuleb saada üle. Tasuks selle eest on isamaa tänutunne ning osavõtmine igivana laskurrahva suurejoonelistest laskevõistluste pidustustest. Nendel võistlustel kaasavõistlemine võimaldab suuri kogemusi ja sellaseid elamusi, mis kunagi ei unune. Nende taotlemisel ei tohi peatuma jääda mingisuguste raskuste ees.

Sellele suurele ning tähtsale ülesandele ettevalmistumisel ei tohiks oma kaasaaitavat abi laskuritele keelata organisatsioonid ja isikud, kes omavad ressursse ning vajalist mõju. Jääb tõsiasi, et üksik isik kunagi ei saavuta sellaseid tulemusi kui ühiselt — ühiskonna kaasabil. Loodame, et meie laskuritele aitavad kaasa kõik, kellel see vähegi võimalik, samal määral kui möödunud MM-laskevõistluste puhul. Laskespordi arendamise kõrval kindlustame sellega tõhusalt ka oma riiklikku iseseisvust.

JUUBILARE MEIE RIDADEST

Minister Oskar Kask 40-aastane

Sotsiaalminister Oskar Kask sai käesoleva kuu seitsmendal päeval 40-aastaseks. Minister Kask on aktiivseimaid, edukaimaid ja teeneterikkaimaid tegelasi nende perest, kes on tõusnud, kasvanud ja nimekaimaks rahvajuhiks arenenud meie riikliku iseseisvuse aastate jooksul. Ta töö ja teened seltskondliku, omavalitsusliku, kultuurilise ja riikliku tegevuse alal on mitmekülgsed ja tähelepanuväärsed. Kuna O. Kask on juba Vabariigi algaastaist alates aktiivselt osa võtnud ka kaitseliidu tegevusest, siis märgime ta aupäeva ka siinkohal ja soovime kaaskodukaitsjale õnne, hoogu ning edu ka edaspidiseks.

Oskar Kask sündis 7. jaanuaril 1898. a. Pärnus. Ta isa Jaan oli piiritusmeister mitmes mõisas ja hiljem mölder oma tuuleveskis pärastise Valdhofi vastas. Ema Marie, sünd. Tarkpea. Õppis E. K. S-i progümnaasiumis Pärnus 1906—13, H. Treffneri gümnaasiumis Tartus 1913—15, Lomonossovi güm. Arhangelskis ja lõpetas Pärnu vene gümnaasiumi 1917. a. kevadel, milal astus ka Tartu ülikooli. 1919. a. ta lõpetas lipnikuna Eesti Vabariigi sõjakooli 1. lennu koosseisus ja pärast Vabadussõja lõppu uuesti ülikooli astudes lõpetas ta 1923. a. sügisel Tartu ülikooli õigusteaduskonna. Pärast ülikooli lõpetamist tegutses 1923. a. lühemat aega vandeadvokaadi abina Viljandis ja Pärnus, kust 21. jaanuaril 1924. a. valiti Pärnu linna peaks, missugusel kohal ta töötas järjest 12 aastat, olles neli korda uuesti valitud. 1936. a. algul nimetati Riigivana poolt uuestiasutatud Sotsiaalministeeriumi juhiks.

Seltskondlikust ja poliitilisest tegevusest hakkas O. Kask osa võtma juba kooliõpilasena 1917. a. Noore

üliõpilasena ta pidas isamaalisi kõnesid ülikooli aulas, Krasnojarski (praegu Lembitu) kasarmuis Tartus ja Pärnu seltsides ning koosolekuil. 1917. a. novembris vangistati koos J. Tõnissoniga „Postimehe“ juures, kui rahvuslike üliõpilaste salgas tuli kaitsma eesti lehte kommunistide ja läti punaküttide võimu eest. Võttis aktiivselt osa Eesti iseseisvuse väljakuulutamisest „Endla“ teatrimaja rõdult 23. veebr. 1918. a. ja järgmisel päeval suure rahvusliku manifestatsiooni korraldamisest. 1918. a. sügisel ta viis Tallinnast Pärnu Ajutise Valitsuse kirja linnavalitsuse ülevõtmise kohta okupatsioonivõimudelt.

Oli Pärnumaa kaitseliidu organiseerijaid ja 1919. a. algul maakonna kaitseliidu ülema 2. abi. Võttis välipatari ohvitserina osa Vabadussõjast 1919—20. Hiljem astus uuesti kaitseliidu ridadesse, kus ta viimaseil aastail on olnud pidevalt Pärnu maleva propaganda-pealikuks.

Pärnu linna peana ta töötas pidevalt ja väga edukalt oma kodulinna parima tuleviku loomiseks. Oli maailmasõjapäevil hävitatud Pärnu kuurordi ülesehitamise algataja ja juhtija, linna heakorra, hoolekande, tervishoiu, hariduse ja kaunistamise kindlakäeline juht. Hulk suuri Pärnu ehitusi (uus mudaravila, eeskujulik Rääma koolihoone, rannahotell jne.), Pärnu-Eidapere raudtee, Pärnu moodsad sillad, rida platse ja monumente, parkide laiendamine ja väga palju kõike muud on teoks saanud just tänu O. Kase energiale. Liikmena ja juhatuse liikmena on ta olnud tegev paljudes Pärnu ja muudes organisatsioonides. Akadeemiliselt kuulub O. Kask üliõpilaskonvent „Ugala“ vilistlaskogu perre.

Riigikogu liikmeks oli 1926. aastast alates III, IV ja V Riigikogu koosseisus. Eesti Rahvuskogus võttis ta 1937. a. Pärnu valimisringkonna saadikuna osa uue põhiseaduse väljatöötamisest. Sotsiaalministrina on ta väga edukalt juhtinud meie hoolekande, tööolude korraldamise ja muude sotsiaalsete alade ning kodukaunistamise aktsiooni arengut. Rida laiaulatuslikke seadusi ja määrusi on neil aladel tema juhtimisel maksma pandud ja tulemas on mitmeid väga tähtsaid ning ulatuslikke reforme.

Kase relvadeks on olnud tema rahvalikkus, otsekohesus, edumeelsus, vääramatu hool heakorra ja ilu eest, töökus, lahkus ja demokraatlik käitumine läbikäimisel kõigi rahvaklassidega. Need on õnnistanud ta tööd.

Mitmesuguste teenete eest on O. Kasele annetatud Valge Tähe teenetemärgi I kl., Kotkaristi V kl., Eesti Punase Risti teenetemärgi 2. järgu II ja I aste ning I. järgu II aste, Rahvuskogu teenetemärgi I kl., Vabadussõja medal, Leedu Gediminase ordeni I kl., Läti Vabadussõja 10 a. juubeli medal ning Eesti Skautide Maleva Svastika lindiga ja ilma.

Viru maleva pealiku elutee 50. verstapostil

Teisipäeval, 4. jaanuaril, sai Kaitseliidu Viru Maleva pealik kol.-lt. Georg Vaher 50-aastaseks. Kaitseliidu ridades ta on töötanud juba ligikaudu tosina aastaid ühel ja samal ametikohal.

Kaitseliidu, eriti aga Viru Maleva, arenemisloos on kol.-lt. G. Vaheril tunnustatav osa. Et Viru malev on jõudnud praegusele kõrgemalt poolt tunnustatud ja kodanike poolt lugupeetavale seisukohale, selleks on maleva juhil suuri teeneid. Püsivalt ta on suunanud ja elustanud sihikindlat kasvatus- ja väljaõppetööd, liites arvuka hulga vabatahtlikul põhimõttel tegutsevaid riigikaitsjaid üheks distsiplineeritud omakaitsejõuks. Kindel oma tahtes, nõudlik ülesannete täitmisel, kuid samas ka sõbralikult lahke ning isalikul hoolitseja, nii on juubilar tuntud pealike te ja malevlaste hulgas, kes temaga on tihedasti liitunud ja on valmis vastu minema tema juhtimisel ükskõik millistele raskustele. Sõbralik ja üksteist mõistev vahetõrje maleva pealiku ja alluvate vahel on kindla distsipliini kõrval loonud ühise lahingudoktriini — Viru veri ei värise ja on valmis igal ajal ja olukorras endakaitseks.

Maleva juhina pole kol.-lt. G. Vaher õpetanud tegevusi suunates püüdnud saavutada üksikute tipp-meeste väljaarendamist, vaid on kogu jõu rakendanud kogu maleva pere kui terviku üldiste võime- oskuste tõstmiseks. Teiseks on ta püüdnud omakaitse ja omaabi põhimõtteid rakendada maleva elus. Vajaline instruktorite ja pealike kaader malevasse on püütud soetada oma pere hulgast, otsimata välisabi, mis on annud ka tulemusi: malevas pole puudust ülesannete kõrgusel seisvaist pealikuist ning õppejõududest. Maleva pere enesevärtuse tunne on tõusnud, mis ühest küljest on pandiks maleva lahinguvõime väärtusele, teiselt poolt aga tiivustab kaitseliitlasi veelgi agaramale õppe- ja kasvatustööle.

Kol.-lt. G. Vaheri elutee 50. verstapostil seistes tuleb märkida ka tema tegevust Vabadussõjas, mille ta tegi kaasa terves ulatuses, olles sõja kestusest ümarguselt aasta eesliinil 4. jalaväepolgu koosseisus. Vahvuse eest annetati talle VR II/3 ja tasuta normaaltalu.

*

Georg Vaher sündis Tartumaal Ristsaare metsavahi pojana Laeva vallas. Õppis Kaarepere ministeeriumikoolis ning Tartu õpetajate seminaris, mille ta lõpetas 1911. a. Oli õpetajaks Läänemaal, Vigalas, kuni mobiliseeriti maailmasõtta. Maailmasõja ajal lõpetas Vladimiri sõjakooli lipnikuna, oli rindel eesliinil 1. dets. 1916. a. kuni 6. dets. 1917. a., millal tuli Eesti rahvuslikku 3. polku, hiljem viidi üle 4. polku. Maailmasõjas sai G. Vaher, kes jõudis juba alamleitnandi auastmesse, endale Püha Stanislause 3. järgu aumärgi mөөkadega ja lintidega.

Vabadussõjas teenis ta 4. polgus 9. roodu ülemana, tehes kaasa võitlusi Narva rindel. Rahulepingu sõlmimise ajaks oli ta jõudnud välja kapteni auastmesse. 30. maist 1920. a. ta asus 4. polgu majandus- ülema kohale, 4. polgu likvideerimisega ja 5. polgu koosseisu viimisega sai ta ümbernimetamise järele 5. üksikpataljoni koosseisu, käis siit majandusülemate ning alalisväävõhvitseride kursusel ja sai 5. pataljoni majandusülemaks 15. märtsist 1924. a. Eelmise aasta 24. veebruaril ülendati ta majoriks ja 11. märtsil 1925. a. toodi ta Kaitseliitu üle ja määrati Viru Maleva pealikuks, missugusel kohal ta püsib praegugi. Kolonelleitnandiks ülendati G. V. 1931. a., 1933. a. lõpetas ta pataljoniülemate kursused.

Kol.-lt. G. Vaher omab hulga aumärke. Nii sai ta Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest II liigi 3. järgu vabadusristi, Kaitseliidus on ta teeneid hinnatud 3. ja 5. klassi kotkaristide ning 3. kl. valgeristiga. Veel omab kol.-lt. G. Vaher Soome Ansioristi ning Läti Kaitseliidu risti.

Leonhard Haabvere 50-aastane

22. jaanuaril s. a. saab Tartu Omakaitse veteraan ja Vabadusristi Vendade malevkonna asutajaid — Leonhard Haabvere (end. nimega Hanberg) 50-aastaseks. Praegu on Leonhard Haabvere Tallinna Maleva Põhja malevkonnas varahoidjaks, olles ühtlasi Noorte Kotkaste Põhja malevkonna pealik. Ta juhib ka noorte tegevust. Tuletõrje Tallinna brigaadi Põhja divisjoni kompanii pealikuna ta võtab aktiivselt osa tuletõrje tegevusest. Peale ülalmainitud organisatsioonide on juubilar tegev veel paljudes teistes organisatsioonides.

Naiskodukaitse Tartumaa Ringkond 10-aastane

Naiskodukaitse Tartumaa Ringkonna juhatus

Naiskodukaitse Tartumaa ringkonnale pandi alus 9. detsembril 1927. a., millal toleaeagne maleva pealik kol.-ltn. J. Unt kutsus kokku esimese ringkonnakogu koosoleku.

Koosolekul oli esindatud 16 jaoskonda. Valiti esimene ringkonna juhatus koosseisus: esinaine — M. F i š m a n n (H e l m e s t e), Kavildast, sekretär — T. S o o p a n, Ropkast, juhatusel liikmed: P. L a s s, Maarjast, A. V a l f i s (V a l v e r e), Raadilt, ja R. P u k k, Krüüdnarist.

Sellel oli pandud alus suurimale NKK ringkonnale Eestis. Kuid töö ja organiseerimine iseenesest ei olnud nii kerge kui see algul ehk paistis.

Esimesed aastad ringkonna tegevuses möödusid mitmeti ebamäärasel olukorras — need olid peamiselt otsimise aastad.

Ebamäärasel olukorras suurendas veelgi asjaolu, et algul teatud hulk inimesi suhtusid kahtlevalt, pessimistlikult, üleolevalt NKK tegevusele.

Sõna „püss“, malevlaste sõjamehelik riietus, õppused jne., kõik see avaldas ebamäärasel muljel meie lihtsamelsetele maainimestele, tekitas kartust, et viimaks tuleb ehk naistelgi „püssi alla minna“. Ei suudetud hästi vahet teha kaitseliidu ja naiskodukaitse kohustuste ja ülesannete vahel. Ei suudetud hästi kujutella nais-

kodukaitset kaitseliidu abiorganina, kogu naiste tegevust võeti kritiseerivalt, muigavalt.

Esimese esinaine M. Helmeeste arvele tuleb kirjutada suur ja vastutusrikas organiseerimistöö, mis nõudis kohusetundliku naise kogu energiat ja töötahet. Töö oli veel selle poolest raske ja koormav, et ei olnud sissetulekuid, millest katta hädavajalisemaid väljaminekuid.

Kui 1931. a. pr. Helmeeste oli sunnitud perekondlikel põhjustel ajutiselt naiskodukaitse tööst loobuma tuli tema asemele pr. Lilli S a m k o v, kes käesoleva novembrikuuni on ringkonda edukalt juhtinud.

L. Samkovi algatusel arendati välja massitoitlustamise süsteem, mis oma otstarbekohasuse tõttu on jätkendamist leidnud teisteski ringkondades. Ka on ringkond oma kulul muretsenud endale väliköögi.

Toitlustamine nii laagrites kui ka manöövril toimub ringkonna kulul, kes summad selleks hangib jaoskondadelt kindlaksmääratud toitlusemaksu näol.

Tartumaa NKK peres on algusest peale valitsenud haruldane üksmeel ja sõbralik, seltsimehelik suhtumine, mis on ringkonna senisele edukusele ja kasvule suuresti kaasa aidanud.

Tähelepanu väärib asjaolu, et ringkonna kaugemad jaoskonnad nagu Avinurme, Lohusuu, Mustvee, Vööpsu jne. ei ole millalgi paljudeks pidanud ühistele ettevõtetele, koosolekutele, õppepäevadele jne. tulemast ning kaasa aitamast, kui seda nõudsid ringkonna huvid.

Nii andis läinud aastal korraldatud ülemaaline sanitaarkorjandus Tartumaal üllatavaid tagajärgi: varustust ja raha toodi kokku ligi 4000 krooni väärtuses.

Ringkonna juhatusel praegune koosseis on: esinaine — R. P u k k, abiesinaine — M. M a r t m a a, sekretär — H. K e l t, laekur E. L a u r m a a ja abisekretär — A. K o r i t s.

Ringkonnal on 79 jaoskonda, liikmeid — üle 2000.

10 aasta vältel on KL huvides tööle rakendatud: sanitaaralal 742 korda, esimest abi antud — 1460 korda, massitoitlustamise alal — 1616 korda, toitlustajaid on tööle rakendatud 5658 korda.

Jaoskondade rahaline läbikäik on 10 aasta jooksul olnud Kr. 118.617,—.

Arvesse võttes neid raskusi, milledega tuli kodukaitset alata, on ülaltoodud arvud küllaltki tähelepanu vääriavad ja ergutavad seda enam tõhusale isamaalikule tööle.

Naiskodukaitse Narva Ringkond 10-aastane

Läinud aasta 7. detsembril möödus 10 aastat Naiskodukaitse Narva ringkonna asutamispäevast. 10 aastat pole ju kuigi pikk aeg, kuid Naiskodukaitse elus väärib see siiski tähelepanu, sest selle aja vältel on tulnud teha tublisti tööd ja läbi elada nii mõnedki mured ja rõõmud.

10-ne aasta eest peeti maleva staabis esimene ringkonnakogu koosolek. Koos olid tol korral kolme olemasoleva (Peeteristi, Narva ja Vaivara) jaoskonna esindajad. Esinaiseks valiti pr. Lilli Dener (surnud). Siit peale juhib ringkonna juhatus kõiki üldkorraldusi, peab kontakti malevaga ja ühtlustab jaoskondade tööd. 10-ne aasta jooksul on kolmest jaoskonnast 113 liikmega võrsunud 13 jaoskonda 565 liikmega.

Ringkonna juhatusel ei ole olnud kerge, eriti esimesil aastail, siin idapiiril on tulnud tihti võidelda võõra mentaliteedi ja hingelaadiga. Eesti naisele omase visadusega ja jonniga on ületatud igasugused ettetulnud raskused.

Raskeimaks ülesandeks on olnud sissetulekute hankimine, mis võib-olla ilma suurkäitiste ja seltskonna lahke kaasabita oleks ringkonnale sünnitanud suuri raskusi — on ju Vabadussõda Narvalt ja selle ümbruselt nõudnud suuri ohvreid ka majanduslikult.

Kaitseliidule ja ringkonnale tulude hankimise otstarbeks on korraldatud loteriisid, pidusid, einelaudu jne. Raha on nende aastate jooksul kassast läbi käinud ligi kolm miljonit senti, milline summa ringkonna kohta pole sugugi väike, sest selle hankimine on nõudnud energiat ja ajakulu. Palju tööd ja kulu on nõudnud ka maleva toitlustamine manöövris, õppustel jne., mis on olnud malevale tasuta.

Üldtoitlustamise ja massitoitlustamise alal on liikmete teadmisi järjekindlalt täiendatud, korraldades loenguid ja kursusi.

Sanitaaralal on muretsenud sanitaarpaunu ja arstmeid, abistatud Kaitseliitu ja ka väljaspool ligi 2000 korda. Korraldatud kursusi sanitaarvarustuse valmistamiseks.

Naiskodukaitse Narva Ringkonna juhatus

Varustuse alal on muretsed malevale täpsuspäse, suuski ja vaesematele kaitseleitlastele vormimütse, saapaid ja pluuse, samuti on muretsed ringkonnale mitmesugust varustust ning inventari. Annetatud noorkotkaste malevale, malevkonnale, kodutütardele ja Narva invaliididele lipud.

Propagandaalal tegutsevad energiliselt laulukoorid ja näiteringid. On ka korraldatud aktusi, au- ja mälestusõhtuid, jumalateenistusi kirikus ja surnuaial, kõne- ja vaidlusõhtuid, loenguid, kontserte, kudumis- ja käsitöökursusi ja näitusi, jõulupuid maleva perele ja nende lastele. Samuti on tehtud väljaspool Kaitseleitühtu jõulurõõmu vaestele ja vaestelelastele. Emadepäeva korraldamine on kujunenud ringkonnas traditsiooniks. Nii korraldatakse emadepäeval aktusi, pidulikke lõunasoõke emadele, jagatakse vaesematele kinke.

Rahvuskultuuri tõstmiseks on mõndki ära tehtud ja ka sporti pole jäetud unustusse: tegutsevad rahvantsu-, võimlemis- ja võrkpallirühmad.

Ringkonna otsese järelevalve ja juhtimise all tegutseb ka Kodutütarde ringkond 25 rühmaga, keda Nkk ringkond abistab rahaliselt ja materjaalselt.

Nkk ringkond ei ole saanud piirduda üksi kaitseleitühtu tööga, vaid ta on kaasa töötanud igas riiklikus, rahvuslikus ja seltskondlikus ürituses. Ringkond on alati valmis olnud aitama ja kaasa töötama seal, kus ta abi on vajatud. Aastaid on võetud osa „Kuldsüdame“, „Valgelille“ ja „Invaliidide päeva“ korjandustest, kaasa töötatud „Lasteabi“ juhatuses, registreerides ja kontrollides abivajavaid lapsi ning olles toitluspunktides kontrollijaiks.

Ringkond oma liikmeskonnaga on suutnud võita seltskonnas suure poolehoidu ja oma ridadesse koondanud naisi kõikidest seltskonnakihtidest, kes, töötades ennastalgavalt meie kalli kodumaa heaks, on sulanud ühiseks pereks.

Ringkonna tegevust juhib praegu esinaine pr. Stana Kapper, juhatusel liikmeiks on: prl. Helene Avasalu — abiesinaine; Selma Pervi — sekretär; pr. Šarlotte Elli — laekur ja prl. Mari Laaneväli — abisekretär.

Nagu ülaltoodust nähtub, on ringkond 10-ne aasta vältel abistanud Kaitseleitühtu, teinud rahvuskultuurilist tööd, organiseerinud ja kasvatanud noori riigile ja rahvale kasulikeks kodanikeks.

*

12. detsembril l. a. pühitses Naiskodukaitse Narva ringkond pidulikult oma tegevuse 10. aastapäeva.

Kell 1200 ringkonna juhatusel ja liikmeist koosnev delegatsioon koos aukülastetega ja maleva pealikuga asetas pärja Vabadussõjas langenute ausambale.

Sama delegatsioon asetas ka esimese ringkonna esinaine Lilli Dener'i hauale marmorist mälestustahvli ja lilli.

Loorberitega, rahvuslippudega, kõrgeimate riigitegelaste ja kaitseleitühtu ülema pildiga kaunistatud E. S. „Ilmarise“ saalis algas aktus kell 1530.

Vaimuliku talituse pidas õpetaja G. Kiviste. Aktuse avas Narva linnapea Jaan Lust. Külalisi tervitas ringkonna esinaine pr. S. Kapper. Naiskodukaitse esinainele anti lilli Naiskodukaitsele ja kodutütardelt.

Mälestati tõsises kurbuses kõiki manalasse varisenud Naiskodukaitse liikmeid, kaitseleitlasti ühisest maleva perest ja Vabadussõjas langenud sangareid.

Naiskodukaitse koor laulis nende mälestuseks „Muru kasvab mulla peale...“

Järgnesid ettekanded maleva orkestrilt, NKK laulukoorilt ja soololaule pr. T. Pajo'lt.

Ulevaate ringkonna tegevusest kandis ette ringkonna esinaine pr. S. Kapper.

Aktusekõne pidas Naiskodukaitse esinaine pr. E. Männik.

Tervituste osa kujunes meeltulendavaks sündmuseks. Ringkonnale anti üle ümbrikke ja kingitusi.

Ringkonna esinaint pr. S. Kapperit austati isiklike kingitustega ja lillede annetamistega. Tervitasid telegraafi- ja kirjateel kõrgeimad riigi, omavalitsusekaitseleitühtu juhid ja NKK tegelased.

Tervituskirju koosviibijate poolt saadeti härra Riigihoidjale, Sõjavägede Ülemjuhatajale, Peaministrile ja Kaitseleitühtu ülemale.

Meelolurikka ja sisuka aktuse lõpetas ringkonna esinaine pr. S. Kapper hümniaga.

Õhtul järgnes koosviibimine kutsutud külalistega ja ettekannetega NKK liikmeilt.

Osavõtt nii aktusest kui ka koosviibimisest oli äärmiselt rohkearvuline ja austav.

Aktusel anti üle Naiskodukaitse Narva ringkonnale ülesnäidatud teenete eest üleriiklikud NKK teenetemärgid.

Juubeli puhul andis ringkond välja brošüüri kirjutustega, piltidega ja karikatuuridega.

NKK Narva Ringkonna tegelasi kõverpeeglis

Pr. Minni Vaks — varustus-osakonna juht. Lõikab „puruks“ kogu rügemendi riidevõr-
nad. Pr. Iraid Rosenbaum on eksikombel
käärde ja nõela vahele sattunud. Halastaja-
õena juhhib samariitlaste peret. Pr. Maria
Petzner — loteriide eriteadlane. „Torgib“
suure ja väikese nõelaga Naiskodukaitsele
ilusaid esemeid. Kui aega jätkub, korraldab
Narva linna elanike aadressse.

Vasakult paremale: pr. Charlotte Elli — Ringkonna laekur. Muutub päev-päevalt kõhnemaks, Ringkonna rahakott
aga paksemaks... Pr. Helene Avasalu — varahoidja, abiesinaine. Narva-Jõesuu „alusmüür“. Pr. Stana Kapper —
Ringkonna esinaine. Kunstnik on temast teinud väitsaga „kindrali“. Õige „koolimamma“ elukutse kõrval jätkub
tal Narva ja ümbruskonna „naisvägede“ juhtimiseks energiat ja oskust igal alal. Briljant esinaine, aga äge. Mis
teha — tema ise-
loom! Pr. Mari
Laaneväli — üld-
toitlusjuht. Au-
vere peretütar.
Valmistab K/L
meestele mandõv-
ritel kas või „kitse-
toitu“; sõidutab
ümber supikatlad,
aga toidupoolise
toimetab kohale
ikka õigeks ajaks.
Pr. Selma Pervi —
sekretär. Talu-
perenaine Riigilt.
Rühhib koosoleku-
tele jalgsi läbi po-
ri ja pimeduse,
„rõõvleid“ „laetud
revolvriiga“ hirmu-
tades. Nõuab „gi-
rosid“ esinaisal ja
lõõb pitsati kuhu
aga soovite.

Vasakult paremale: pr. Ella Pere — sanitaarvarustuse-osakonna juht. Pintseldab joodiga, annab „kastorkat“ ja
müüb apteegist, mida iial soovite. Pr. Vilma Sõster — laulu ja muusika osak. juht. Laulab isamaaliselt hääles-
tatud kooriga surnutele ja elavatele K/L. peres. Pr. Alma Tuppits — „pasundab“ rahvuskultuuri ja on propagan-
dajuht Naiskodukaitsele. Pr. Ida Luide — „vilemamma“. Kannab hoolt, et sisekord ei lonkaks. Pr. Olga Koern —
Kodutütarde Ringkonna
vanem. Tütarlapsed ala-
tes imikutest kuni täis-
ealiseks saamiseni on
usaldatud tema emalikk-
rüppe.

Naiskodukaitse ettevõtteid aastavahetusel

NKK põhimäärused näevad ette organisatsiooni tegelemise kehakasvatuse alal.

Ja ongi seda tegevusala NKK üksustes viljeldud üsna edukalt. Peaaegu kõik NKK üksused on tegel- nud rahvatantsudega, väga paljud on harrastanud ilu- võimlemist esinemise eesmärgiga, on tegutsenud võrk- palli, tervisliku võimlemise, suusarühmi, on tegeldud kergejõustiku alal.

1936. a. sügisel korraldas NKK keskjuhatuse esma- kordselt ringkondade kehakasvatuse juhtide ülemaalse koosoleku Tallinnas. Selle nõupidamise eesmärgiks oli saada ülevaadet ringkondade senisest tegutsemisest ke- hakasvatuse alal ning püstitada juhtmõtteid kehakas- vatuse ala arendamiseks.

Kehakasvatuse ala arendamiseks seati järgmised nõuded: 1) NKK kehakasvatustik tegutsemine olgu rakendatav K. L. ja erakordsete aegade teenistuseks; valmistagu liikmeskonda, eriti noori liikmeid, ette esi- nemisteks organisatsiooni üritustel; viljeldagu ruumi- list õpetust niipalju kui on vaja NKK organisatsiooni avalikel esinemisel, nagu paraadid, kogunemised jne. 2) NKK ärgu taotelgu kehakasvatuse alal mingisugu- seid rekordsaavutusi, vaid arendagu oma liikmeskonda kehaliselt. 3) Kehakasvatustikke alal arendades rõhu- tatagu eriliselt neid alal, mis nõuavad tegelemist vabas looduses, ja nimelt: talvel suusatamist, uisuta- mist, kelgutamist; suvel matkamist, jalgrattasõitu, rat- sutamist, aerutamist, ujumist, rannaäärsetes piirkonda- des purjepaadi juhtimist.

Üldiseks sooviks oli, et NKK keskkorraldus asuks ülaltoodud kehakasvatusalade määrustikulise osa välja- töötamisele ja kogu organisatsiooni kehakasvatustliku tegevuse arendamisele ühiseil alusel. Eriliseks sooviks oli, et korraldataks kursus NKK kehakasvatuse tegela- vile. Kursuse kavas peaksid olema kõik ülaltoetel- dud alad.

3.—5. jaanuarini korraldas NKK keskjuhatuse Tondil Lahingukooli ruumides ringkondade ja jaos- kondade kehalise kasvatuse juhtide kur- suse, millest osavõtjaid oli igast ringkonnast, kokku 65 isikut.

Loenguid peeti „Spordialad suvel ja talvel“ — prl. Kass; eriti suusatamist käsitas ltn. Lepp. Rivimäärustikku õpetasid kpt. O. Kallikormiga eesotsas Tallinna maleva instruktorid ltn. Silber, Masso ja Allmann. Tervis- võimlemist õpetas pr. Taklaja, esinemise numbreid kohtadel ettekandmiseks prl. Tohvelmann, seltskond- likke mängu pr. Randel, rahvatantse hra Toomi jne. Kursuse juhatajaks oli prl. Kass Tallinnast, abiks pr. Meimer Pärnust.

Ka teistel tegevusaladel algas aastavahetusel hoo- gus töö.

4. jaan. oli ringkondade spordijuhtide koosolek, kus anti informatsiooni senisest tegevu-

sest kohtadel. Üldiselt on tehtud mitmekesist tööd, seda on vaja ainult süstematiseerida. Lähimaks üles- andeks on ette valmistada laitmatuks esinemiseks Eesti Vabariigi 20. aastapäeva suurparaadil Tallinnas.

5. jaanuaril oli Tallinna ringkonna ruumidesse kokku kutsutud ringkondade kultuurosakon- dade juhtide koosolek, mis möödus väga ela- valt ja asjalikult. Kavas oli liikmete õhtute vestlus- teeme, selgitati NKK osa rahvariite aktsioonis Eesti Vabariigi aastapäeva puhul (muide, NKK liikmeid võ- tab osa ka rahvariite valmistamise kur- susest Tartus 3.—14. jaan. s. a.) ja muid NKK kultuurtegevusega seoses olevaid küsimusi.

9. jaanuaril pidasid ringkondade sani- taarjuhid koosoleku NKK keskjuhatuse ruumides. Kuulati informatsiooni kohtadelt, märgiti mõningaid soovitavaid täiendusi sanitaartöö korrastamise alal (ringkondade arstirohtude ladude asutamist, sõidusoo- dustuste saamist ringkondade sanitaartegelastele, sa- mariitlaste eksamikomisjonide koosseisu revideerimist jne.). Peeti soovitavaks sanitaartegelaste suvipäevade korraldamist erialaliste ettekannetega ja praktilise kor- dusõppusega.

Ringkondade sanitaarjuhid said NKK keskjuhatu- selt igaüks ühe proovisanitaarkarbi, mis ühes pere- konnale hädatarviliste arstirohtudega tuleb maksma Kr. 6.—. Seda perekonna sanitaarkarpi tuleks propa- geerida igas NKK liikme perekonnas.

Läbirääkimistel tekitas elavat sõnavõttu samariit- laste vormiiretuse küsimus. Mitmelt poolt soovitati võtta tarvitusele kittel või halastajaõe põll. NKK kes- juhatuse asub seisukohal, et NKK vorm olgu ühtlane kõigile NKK liikmeile, ka samariitlastele.

10.—15. jaanuarini toimusid NKK toitlus- juhtide kursused Tondil. Osavõtt oli üle ootuste elav. Esimesel päeval oli kursustele registreeritud 146 NKK liiget.

Loenguid pidasid ja katseteid juhtisid: major Org, Sõjakooli toitlushvitser Laanpere, pr. Masso, prl. Ot- tenson, pr. Eslas, major Ein, hra Buxhoeveden j. t. Kursuste kavas oli toitlusõpetust üldjoontes, toidu- ainete tundmist, toidutabelite koostamist, arvepidamist ja kontrolli, massitoitlustamise organiseerimist mitme- sugustes olukordades, toiduainete kaubandust ja trans- porti, väikelaste, noorte ja sportlaste toitmine. Tehti õppekäike sõjaväe köökide, köögiriistade, masinate ja väliköökidega tutvumiseks, kuulati loenguid gaasikait- sest ja käsitati meetoodilisi küsimusi. Demonstreeriti NKK nõudepakkimise standardkasti (v. „K. Kodu!“ nr. 22—1937. a.), mida ringkonnad on juba hakanud mu- retsema.

Kursustest võtsid osa need NKK liikmed, 1) kes enim on lõpetanud massitoitlustamise kursused, 2) kodumajandusliku eriharidusega isikud, ja 3) vabakuu- lajad; vabakuulajail oli võimalus osa võtta kursuse lõppkatseist ja omandada vastavad tunnistused.

Pilte Naiskodukaitse kursusest

Kehalise kasvatuse juhid õppetunnis ja — kursusest osavõtjad

Ringkondade sanitaarjuhid

Ringkondade kultuurosakondade juhtide koosolek

Toitluskursusest osavõtjad ja — loeng

TOSIN AASTAID SUUSASPORTI E. LEPP

Ei olnud kellelgi usku talve püsijäämissesse, kui esimesed lumehelbed maad katsid järjest pakseneva lumekorraga. Olime harjunud „mustade jõuludega“ ja sellega, et pori ja vihm juba rida aastaid meie talveootusi petsid.

Sellega on ka seletatav see tagasihoidlikkus ja umbusk, millega meie suusaspordi rahvas esimest ilusat, karget ja lumerohket pühapäeva vastu võttis.

Esimeste võimaluste kasutajaid oli võrdlemisi vähe. Suurem hulk asus äraootavale seisukohale, oodates vihma ja sula, mis pidi lume hävitama.

Kuid sündis ime. Talv on jäänud püsima ja suusaspordi rahvas on 100%liselt asunud kasutama suusamise võimalusi.

Eesti suusaspordi ajaloos ei ole kunagi varem olnud sellast momenti, kus sporditarvete ärid oleksid sõna tõsisel mõttes olnud suuskadest tühjad.

Kuid käesoleval talvel on tõsiasjaks, et kõik suusaspordihuvilised ei pääse lumistele väljadele, sest äride ja suusameistrite suuskade tagavarad on läbi müüdnud.

See kõik näitab, et meie rahvas oskab hinnata suusaspordi, ja kui on vähegi talve ja lund, siis on ka suusatajate hulgad kohe väljas.

Käesoleval talvel saab 12 aastat silmapilgust, kui Kaitseliit oma tegevuse kavasse märkis suusaspordi harrastamise ja levitamise.

„Kõik suuskadele!“ on 12 aasta kestes olnud Kaitseliidu lipukirjaks suusaspordi levitamisel. Sellekohaselt on aastate jooksul arendatud järjekindlalt tegevust. Algul tuli võita rida takistavaid asjaolusid. Tuli rahvale teha kättesaadavaks suusatamiseks vajalise varustuse hankimise võimalused.

Tuli rahvast õpetada valmistama suuski, suusaidemeid ja muud vajalist; tuli õpetada hulkadele ka suusatamise oskust. Nüüd oleme niikaugel, et suusameistrid leidub ka kaugeimates maanurkades ja et ka küllanoored suusatavad soome stiilis ning sooritavad „Telemarki“ ja „Hristiaaniat“.

Tosin aastaid suusasporditööd on annud meile suusatajate klassi ja pannud avalikkuse kõnelema suusaspordist kui rahvaspordist.

Ja tegelikult ta ongi rahvasport. Kätt südamele pannes peab avameelselt tunnistama, et meie oludes

vaevalt leidub teist spordiala, mis oleks suutnud kaasa tõmmata aktiivsele harrastamisele nii suuri hulki kui suusatamine.

Oleme näinud Kadrioru staadioni tribüünidel tuhandeid pealtvaatajaid jälgimas käputäie sportlaste heitlust spordiväljal, kuid suusatamisel on lugu ümberpöörduvalt. Siin näeme vaid üksikuid kõhklevaid „jalamehi“ huviga jälgimas tuhandete suusatajate sooritust lumistel mägedel ja orgudes. Just masside osavõtt on see, mis suusaspordi teistest spordialadest tõstab peaosa kõrgemale.

Meie suusaspordi minevikku lehitsedes ja hinnates ühe kui ka teise asjaosalise tööd möödunud tegevuses ei saa tänutundes mainimata jätta seda suurt abi, mis oleme saanud eriti Suomen Suojeluskuntainjärjestö'lt (Soome Kaitseliit). Suomen Suojeluskuntain Yliesikunta (Soome Kaitseliidu Peastaap) oli see, kes meie palvele vastu tulles saatis Eestisse suuskade valmistamise instruktori Eino Sipola pühendama meie suusameistreid suuskade valmistamise saladustesse.

Hiljem, sama organisatsiooni kaasabil, avanes meil võimalus Soomest saadetud õpetajate juhtimisel anda meie suusatajaile õpetust ja ettevalmistust suusatamise oskuses.

Senise viljarikka töö jätkamine on meile kohustav. Ei saa jätta seda ala arenema ürgjõuliselt omaette. Tuleb otsida uusi teid ja abinõusid selle levitamiseks senisest märksa suuremal määral. Ka selles suunas olgu meile õhutajaiks ja suunanäitajaiks need sammud, mis mitmed teised suusaspordi rahvad on astunud suusaspordi levitamisel.

Oleme harjunud kõnelema soomlasest ja suusast kui ühest tervikust. Kogu soome rahvas öeldakse suusatavat. Kuid sellest hoolimata on viimasel ajal seal kõne all olnud suusaspordi viimine rahvasse ja selleks on isegi ellu kutsutud eriline organisatsioon „Hiihdonedistämijärjestö (suusatamist arendav organisatsioon).

„Hiihdonedistämijärjestö“ asutamise mõtte algatajaks on Soome Suusaspordi Liit, kes sel teel loodab saavutada senisest veel suuremaid tulemusi.

„Hiihdonedistämijärjestö“ ülesandeks on:

1. suusaspordi propaganda,
2. suusatamise harrastuse levitamine,

3. suusamatkade arendamine,
4. tundrasuusatamise vastu huvi tõstmine,
5. suusaspordi abinõude täiendamine,
6. suusaspordi käsitleva kirjanduse levitamine,
7. suusaspordi puutuvate uurimistööde tegemine,
8. suusaspordi arendamiseks rahade hankimine,
9. suusaspordi rahvustamine.

Eelpool nimetatud organisatsiooni taolisi asutusi ei ole mitte üksnes Soomes, vaid neid leiame ka teiste suusaspordi alal tuntud rahvaste juures Norras, Rootsis, Šveitsis ja Prantsusmaal. Need asutused on seni tegutsenud väga edukalt ja nende seljataga on kogu rahvas.

Ülalmainitud tegevus olgu meile eeskujuks ja õhutamajaks, et ka meie „rauda taoksime seni, kuni see veel on tuline“.

Meie sportlikes ringkonnas on viimasel ajal kuulda olnud kahtlevaid hääli suusaspordi harrastamise võimalustes meie oludes lühikesest ja mitte just lumerikka talve tõttu. Kuid lumevaesed talved on viimasel ajal tabanud mitte üksnes meid, vaid peaaegu kõiki põhjamaa rahvaid. Ja ometi ei ole seal seetõttu suusaspordi propaganda ja suusaspordi harrastamine vähenenud, vaid, vastuoksana, näitab kogu aeg järjekindlat tõusu.

Seepärast ei ole ka meil põhjust suhtuda suusaspordile pessimistlikult ja käed rüpes jääda ootama paremaid aegu.

Õnnelikud oleme meie, eestlased, kellele Looja on annud külma ja talve. Kasutame seda andi täiel määral, nii kuidas seda võimaldavad meie olud.

Meie suusaspord on noor ja selles tegevuses on nii mõndki, mis aja jooksul tuleb juhtida õigesse suunda. Ma mõistan selle all eeskätt just suusaspordi sisu, millele meil on juhitud nii vähe tähelepanu.

Mis on siis suusaspordi sisu? See on valged hanged ja särav taevast, mis meid viivad lühikeseks ajaks hoopis teise maailma, sundides unustama igapäevased mured. See on lumine mets kui kunstigalerii, kus puhkab ja kosub meie vaim imetelles talvise looduse ilu.

Olen kindel, et vähesed neist tuhandeid suusatajast, keda oleme harjunud nägema Nõmmel, Mustamäel ja Kadriorus, on imetelnud tuisu ja pakase kunstitööd. Vähesed on tõtanud kaugemale metsa otsima saladuslikku vaikust, puhkama lühikeseks ajaks askeldusist. Suurem osa jääb püsima mäe veergudele, kus tundide viisi nühitakse üht ja sama mäenõlva, nii et lõpuks see muutub lausa jääkolakaks.

Sellane suusaspordi harrastamine on ühekülgne ja pealiskaudne. Ei kosu ega puhka siin keha ega vaim, vaid suusataja tunneb lapsikut rõõmu, olles kätte õppinud mõne uue „nõksu“. Ma ei räägi siin suusatamise oskuse või „nõksude“ õppimise vastu. See on hädavajaline igale suusatajale, kuid see „nõksutamine“ ei tohi suruda suusaspordi hinnalisemat osa, suusaspordi sisu, tagaplaanile ja muutuda, eriti noortele, peaesmärgiks.

Suusaspordi alal tegelevate juhtide mureks olgu noori kaasa tõmmata suusaretkedele, kus noored tahes- tahtmata satuvad vaimustusse ilusast, lumeehtes puhkavast metsast.

Kuuldavasti võimaldatakse ka meie koolinoorsoole paar päeva talispordilist puhkust. Juhid, kelle õlgadel lasuvad nende päevade läbiviimise tööd ja mured, seadku kindlasti nende päevade peaesmärgiks suusaspordi sisu ja argu piirdugu üksnes suusatamise võistluste ja suusatamise märgi katsete korraldamisega.

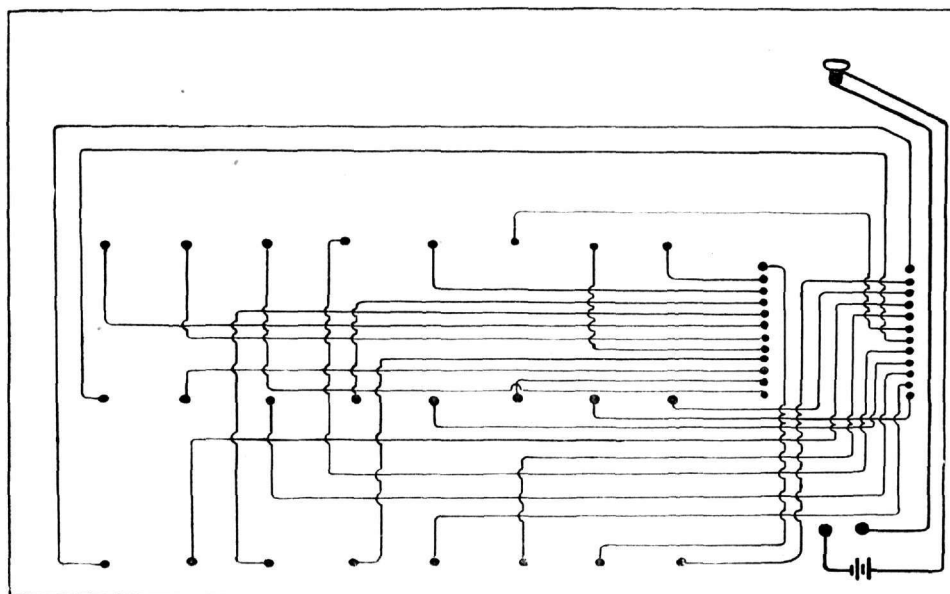
Suusaretked, suusatajate jõu ja võimiste kohaselt kas lühikesed või pikad, peab korraldatama võimalikult iga kord uude olukorda. Uus maastik ja võõras ümbritsus sunnib suusatajat tahes- tahtmata lähemalt silmitsema ümbritsust ja seega ka pöörma tähelepanu lumiste kuuskedele, säravale taevale ja veel paljudele võludele, mis harilikus olukorras oleksid jäänud silmapaari vahele.

Viimaseil aastail on meie vennasrahva juures, Soomes, saanud väga populaarseiks suusaretked. Neid sooritatakse — küll üksikult, küll gruppides — harilikult paaripäevaseid, s. o. laupäeviti ja pühapäeviti, kaasa võttes toidupaunad ja retkeks vajalised tarbed. Retki sooritavad mitte üksnes n.-n. pühapäevasuusatajad, vaid ka nimekad suusaspordi tippmehed, võistlejad, kes nendel retkedel puhkavad treeningu ja võistluse pingutustest ja koguvad värsket jõudu uuteks pingutusteks. Nii siis suusaspordi sisu on see, mis kosutab ja annab värskust ning elujõudu nii noorele kui ka vanale, nii pühapäevasuusatajale kui ka suusaspordi tippmehele — võistlejale.

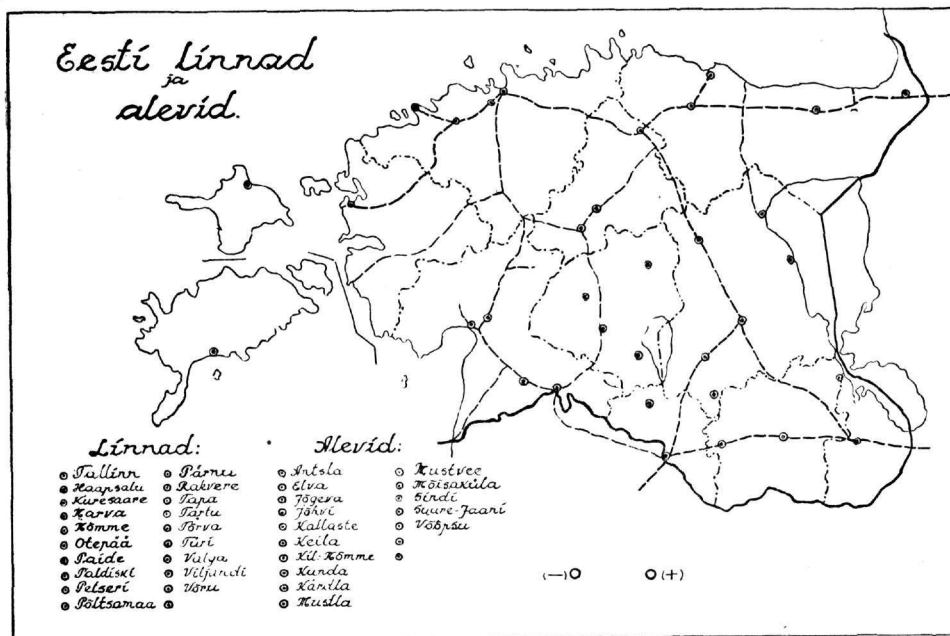
Suusaspordi sisu hindamist ja sellest arusaamist peame süvendama meie suusatajate perele ja selle lipukirja all alaku Kaitseliidu suusaspordilise tegevuse järgmisel tosinal aastal.

Elektriliste õppetabelite valmistamisest noortele kotkastele

Joon. 1.

Joon. 2-a.

Noorkotkaste töökava-des on ette nähtud elektri-liste õppevahendite-tabelite valmistamine. Senini aga pole nende valmistamiseks mingeid juhatusi, välja arvatud õppepäevadel näidatud mõni tabel. Küll on valmistatud mõnedes üksustes selle eeskujul lihtsustatud tabelleid. Siinkohal aga tahame anda ka mõne väärtuslikuma idee. Allpool toodud kirjeldused ja joonised peaksid andma nii juhtidele kui ka noortele endile selle punkti täitmisele asumiseks vajalised ideed kui ka tege-likult töö juures tarvilised teadmised, kusjuures aga elektrilised algetadmised on kirjeldusest kõrvale jäetud.

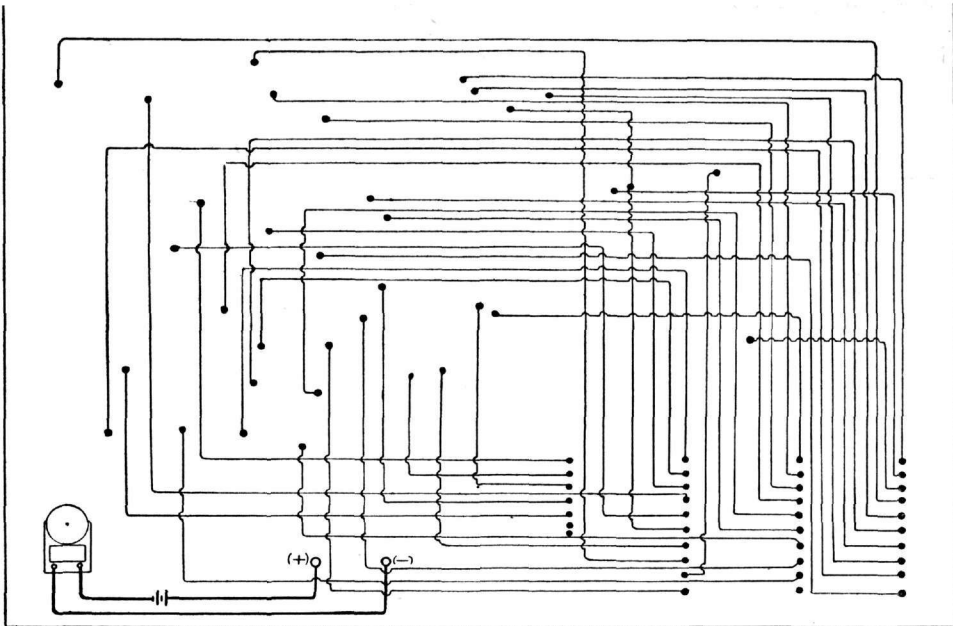
Asudes valmistamise üksikasjalisele vaatlemisele võtame eelteadmiseks, et tabelite valmistamiseks võime võtta tabelite alusteks kas vineeri, insuliiti, pakse-mat pappi jms. Igasuguste muude osade ja esemete valmistamiseks võime tihti kasutada vanu raadio- ja telefoniaparaatide osi, sa-muti ka igasuguseid muid elektrikontakte jne. Lülituid võime valmistada väga hästi ise poolest niidipoolist või millestki muust jne. Siin on võimalik igal ehitajal näidata oma leidlikkust ja oskust. Soovitav on ta-beleid, nagu üldiselt mude-leidki, valmistada 2—3 poi-siga koos, mis hulga pare-maid tulemusi annab kui valmistades esemeid üksin-da või jälle terve salgaga.

1. õppetabel: Eesti kirjanikke ja muusikamehi.

Tabeli ülesandeks on tutvustada noortele meie kirjanikke ja muusikainimesi piltide järgi. Selleks asetame alusele vastavad pildid ja isikute nimekirja, nagu näeme pildil. Iga pildi alla, samuti ka iga nime kohta asetame kontaktid, millised tagumisel küljel juhtmetega vastavalt ühendame (ühenduste skeem pildil oleva tabeli kohta toodud joon. 1.). Tabeli tagumisele küljele paigutame ka vooluallika (taskulambi patarei). Nende vahelise juhtme 2 otsa ulatuvad alusest läbi esiküljele nii, et ühendades neis ühe juhtmeotsa nime ja teise juhtmeotsa õige pildi all oleva kontaktiga, süttib tabelil olev elektrilamp põlema. Et pildid oleksid vahetatavad ja et neile võimalik oleks klaasi kaitseks ette panna, siis on soovitatav valmistada piltide asetamiseks vastavad raamid. Kontaktidena võime kasutada naelu, kruvisid jms. Need peaksid olema võimalikult vasksed. Ka võime varustada esiküljele ulatuvate juhtmete otsi „banaaniga“, mille saame torjata vastavasse pesasse, nagu toodud pildil.

2. õppetabel: Eesti linnad ja alevid.

Alusele joonistame Eesti kontuur-kaardi (ilma nimeleta), kuhu märgime kõik linnad ja alevid (vt. joon. 2-a), asetades nende märkimiseks vastavasse kohta kaardis (alusesse) naelad või kruvid, mille pead jäävad linnade-alevite asukohade tähisteks. Tabeli alla, äärelle, kirjutame tähestiku järjekorras kõik linnad ja alevid, kusjuures sinna samuti asetame iga linna-alevi kohta ühe kontakti — kruvi või naela. Tagumisel küljel loome samuti ühendused vastava linna (alevi) ni-

Joon. 2-b.

Eesti Vabariigi Valitsus.

1
2
3
4
5
6

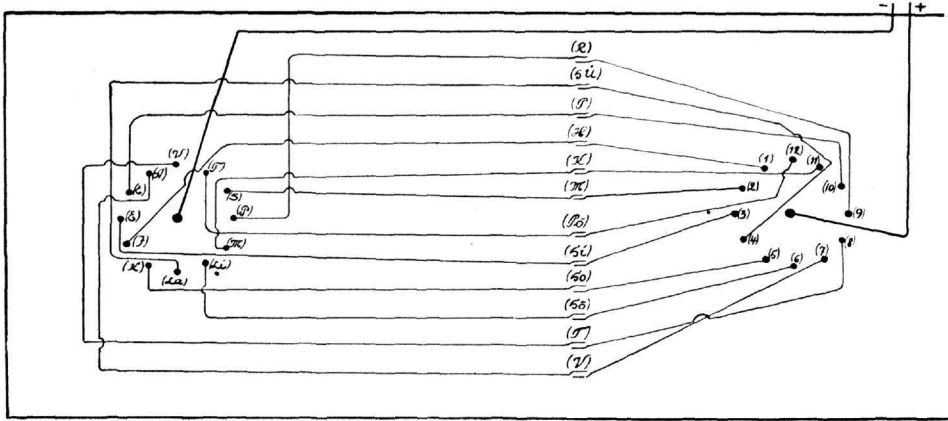
7
8
9
10
11
12

Joon. 3.

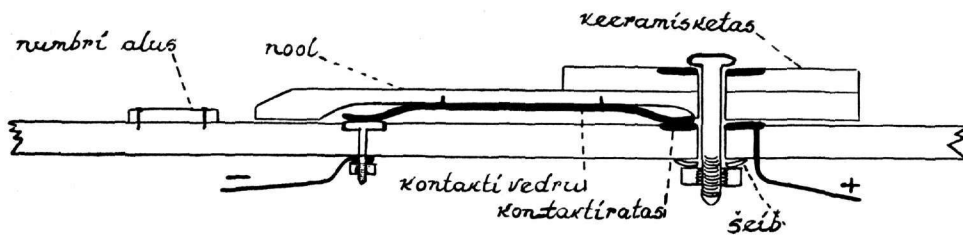
+ | -

•	Riigikoidja
•	Ev Ülenjuhataja
•	Peaminister
•	Karidusminister
•	Kohtuminister
•	Majandusminister
•	Põllutöominister
•	Siseminister
•	Sõjasaaminister
•	Sõjaminister
•	Tsedeminister
•	Välisminister

Joon. 4.

Joon. 5.

Joon. 6.

me ja asukohta tähistavate kontaktide vahel (joon. 2-b), nagu tegime seda eelmise tabeli juures. Samuti asetame tabeli taha vooluallika, kuid lambi asemel vahelduseks võtame näiteks elektrikella. Tabelil soovitava linna-alevi otsimisel tuleb tegutseda analoogiliselt tabel 1-sele, kus linna (alevi) asukohta ja nime ees-olevate juhtmetega omavahel õieti ühendades seda tõestab meile nüüd elektrikell helisedes. Linnade, alevite asemel võivad otsitavate objektidena figureerida ka järved-jõesed, tööstused, Vabadussõja tähtsamad lahingupaigad, NK üksused jne.

3. õppetabel: Eesti Vabariigi Valitsus.

See tabel erineb eelmistest selle poolest, et ta on käsitatav ka juhtumel, kui isikute pildid on asetatud mittekättesaadavale kohale, näit. kõrgele seinale, klaasi taha aknale jne. See on võimalik seetõttu, et tabel koosneb kahest osast: piltide alusest (joon. 3-a) ja ühendustelauast (joon. 4 ja 5). Omavahel on nad ühenduses 2 juhtmega sel juhul, kui meie lambi asetame piltide alusele. Kui aga lambi või elektrikella paigutame ühendustelaua külge, siis on mõlemad osad üksteisega sidumata. Sellane tabel nõuab aga eriliste kontaktketaste valmistamist (huvitav töö!), jätab aga ära eelmiste tabelite esiküljel rippuvad juhtmed.

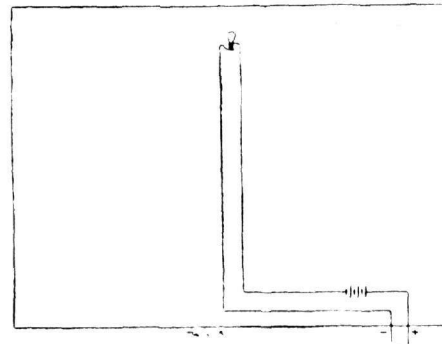
Ühendustelaual asetsevad kaks ketast: numbrite ja nimede ketas, nende vahel lülitite laud ametkohtade loeteluga. Kettad on ehituselt täpselt sarnased, ja kuidas neid näit. vineerist valmistada, see on toodud (joon. nr. 6. Seda tabelit käsitades peab, näit. käesoleval juhtumil, teadma, kes Vabariigi Valitsuse koosseisus (nimede ketas) millisel ametkohal (lülitite laud) töötab ning millise numbri all (numbrite ketas) on toodud

tema pilt. Nimeketta juures asetsevad kontaktid on tagumisel küljel (joon. 5) ühenduses numbrikettaga kontaktidega nii, et nime suunas asetsev kontakt on ühendatud vastavate numbrikettaga. Sama number peab olema ka siis vastava isiku pildi all. Nende ühenduste vahele on aga asetatud veel lülitite laud ja iga lülitinupu juure on kirjutatud ametkoha nimetus. Mõlemate ketaste südamikust tulevad juhtmed on ühenduses piltide aluse tagumisel küljel (joon. 3b) oleva vooluallikaga ja esiküljele asetatud elektrilambiga (tõrvi-kujutus).

Ühenduse saamiseks (et lamp süttiks) tulevad õieti asetada mõlemate ketaste noole otsad ja vajutada siis vastava isiku ametkoha lülitinupule — saame teada isiku nime, ametkoha ja vaatame teda ka pildil.

Näiteks: A. Tupits (nimekettal) nr. 12 pildi järele (numbrikettagal) on põllutöominister, või: N. Viitak — teedeminister, numbrikettaga keerates süttib lamp nr. 8 kohal — pilt nr. 8.

Käesoleval juhul, kus Vabariigi Valitsuses pea- ja siseminister on ühes isikus, on toodud tabelis sama isiku 2 pilti ja nimekettal 2 korda nimi. Sellasel juhtumil võime ühendada eraldi veel ühesuguste piltide numbrid omavahel ja nimed omavahel, mida aga siin skeemidel ei ole näidatud.

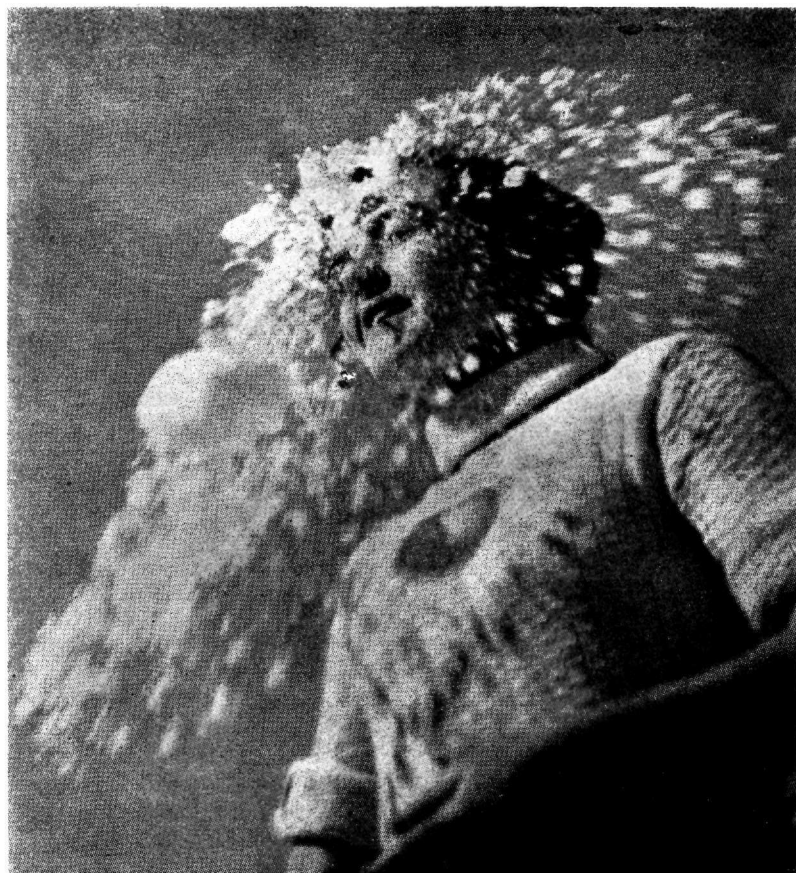
Joon. 3-b

dusi olla rohkem või vähem — vastavalt tarvidusele. Kui näiteks tahame tabelit noorte kotkaste malevate vanemate tutvustamiseks 3. õppetabeli kohaselt, siis peame ette nägema 15 pilti ja vastavalt ka 15 numbrikettaga ning nimekettaga kontakti, ühtlasi lülititeid iga maleva jaoks üks, seega kokku ka 15.

Suusatamine muutub rahvaspordiks

Suusatamine on Eestis levinud kiiremini kui ükski teine spordiala. Viimaste aastate jooksul võib märgata otse palavikulist tõusu. Suusatamine pole jäänud, nagu sageli mõni teine spordiala, kitsama ringi eriharrastuseks, vaid ta on muutunud massiliseks. Kui soome suusaspordi eriteadlane Palmros 1927. a. korraldas Tallinnas vastava kursuse, siis oli meie suusaspordis võrreldes praegusega alles lapsekingades. Suurem arv suuski kuulus tol ajal sõjaväele, kes tarvitas neid peamiselt praktilise liiklemise vahendina riigikaitse teenistuse väljaõppe alal. Peale sõjaväe pani erilist rõhku suusaspordi levitamisele ja harrastusele kaitseliit. Kaitseliit viis suusatamise rahva hulka. Selleks aitasid kaasa iga-aastased kursused nii linnades kui ka maal. Kaitseliit ei ole piirdunud suusaspordi alal ainult riigikaitse väljaõppega, vaid ta harrastab ka suusatamist võistlusspordina, sammudes siin eesti suusatajate peres esirinnas. Need asjaolud ongi mõõduandvad, miks suusatamine on levinud üle kogu maa. Kui suusatajate arvu 1933. aastal arvati umbes 15.000 inimesele, siis on seda arvu nüüd väga raske kindlaks teha. Meie ei saa enam piirduda nende suuskadega, mis lastakse välja sõjaväe, kaitseliidu või tuntud spordiäride töökodadest. Nüüd valmistab maal juba iga puutöömeister talvel suuski ja veel rohkem, igas külas on oma suusameister, nagu seda möödunud aastal Tartumaal võis tähele panna.

Olgugi et meie esiisad on näinud küllalt külmi ja lumerohkeid talvi, polnud suusatamine meil senini kuigi laialdaselt lõõnud läbi. Teiste põhjamaa rahvaste juures, näiteks Soomes, Rootsis ja Norras, on suusatamine kogu rahvas sedavõrd populaarne, et seda ammuigi nimetatakse rahvaspordiks. Võib-olla oli siin mõõduandev omaaegne vene mõju ja eraldus teistest põhjamaa rahvaist. Enne maailmasõda suusatamist maal peaaegu ei tuntud, kuna linnades harrastasid seda ainult üksikud asjaarmastajad. Mäletan, et näiteks Tartumaal aastat 30 tagasi noorsugu ei teadnud suuskadest midagi. Vanempõlv oli suuski muidugi lin-

nades näinud. Juhtus siis ka nii, et Põhja-Tartumaa valdades kuulus Käpa-Mihkel, kes oli kunagi oma noores eas Põhja-Soomes elanud, sai esimeseks suusameistriks neis valdades. Ta valmistab suuski küll ainult enesele, sest keegi ei võtnud kuigi tõsiselt kuulsa vembumehe „väljamõeldist“, kes elas pealegi valla vaestemajas. Aga suusad ta tegi ja käis nendel otse üle täistuisanud lagedate väljade, soode ja heinamaade oma ümbruskonda külastamas kui valla hoolealune. Mihklil isegi jätkus rammu minna suuskadel naabervaldadesse, sest tema tutvusringkond oli laialdane. Meie, koolipoisid, olime sageli cemat näinud Mihkli pikka ja kõhetut kuju liiklemas üle lumeväljade, ja meie olime ka kuulnud, et Mihklil olevat suusad, milledega saavat liikuda pehmel lumel ilma sisse vajumata. Sellega esialgu pidime rahulduma, sest Mihkel liikus oma suuskadega kaugemais külades ja sel põhjusel polnud võimalik nende esemetega tutvuda. Alles märtsikuu esimesil päevil saime neid lähemalt näha, sest Mihkel tuli suuskadel külastama kooliteenijat. Asi näis meile päris lihtne. Õhukese 7—8 sm laiuse haavalaua saame ka meie kätte ja meisterdada ei olnud seal õieti midagi: laud alt siledaks teha, natuke ots üles käänata ja keskele naelutada rihmaga klapp, milles püsib jalg, ning suusk ongi valmis. Nii ka valmistasime paari suuski, kuid talv kadus ja ühes sellega ununes ka suusaspordis ning suuskade meisterdamine.

Nii oli lugu suusatamisega Põhja-Tartumaal 30 aastat tagasi. Praegu on seisukord koguni teissugune. Nüüd suusatab seal iga inimene, alates lastest ja lõpetades raukadega. Muidugi maal ei tunta võistlussporti, vaid enamiku suusatajate perest moodustavad

huvisõitjad, kes oma lumiseid radu künnavad vabas looduses, vahelduvas maastikus. Säärane sõit on naudinguks nii noorele kui vanale. Tallatud radade propageerimine ei vii meie suusatamist kuigi palju edasi, sest siis jääb suusasport kitsama ringkonna erialaks, mis ei aita meie suusatamist lähemale rahvusvahelisele tasemele ega meelita laiemaid hulki suuskadele. Suusatajate pere kasvamine on aga parim tee Eesti suusatamise taseme tõstmiseks.

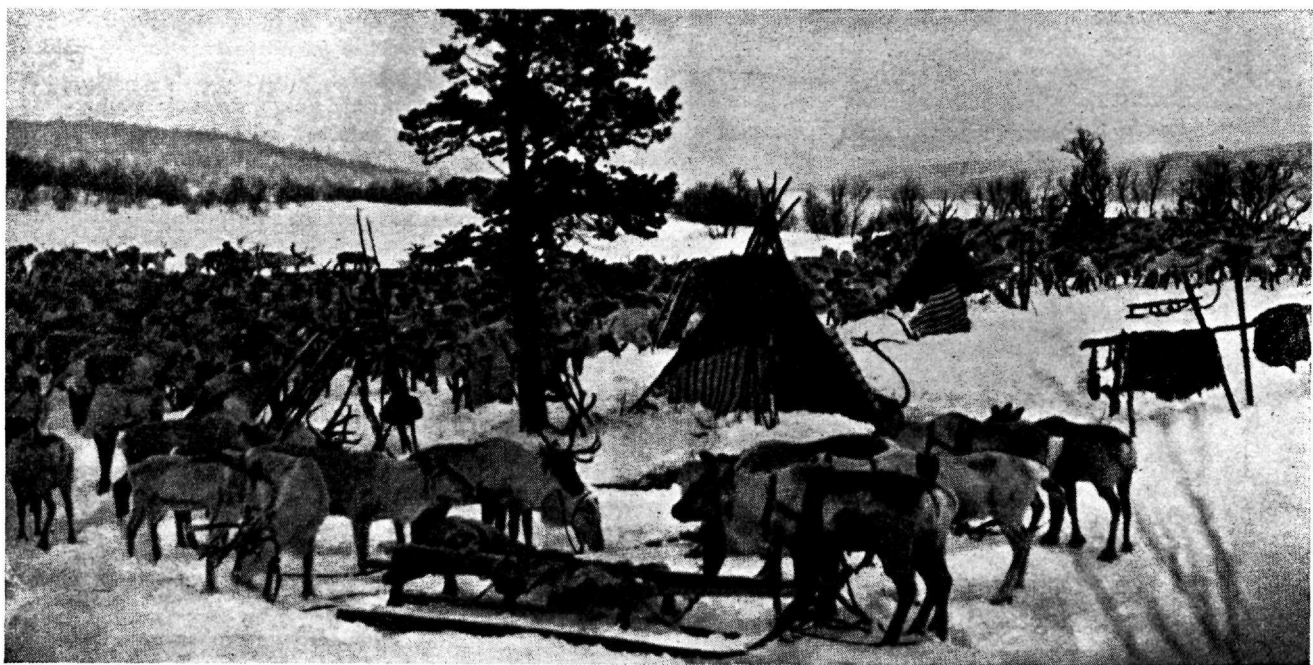
Paljud sporditundjad, eesotsas olümpiamängude isa Coubertin'iga, mõistavad hukka praegust moodsat sportlikku liikumist sel lihtsal põhjusel, et moodne sport ei pea enam silmas täiel määral üldist rahva tervishoiu ja kehakultuuri arengut, vaid ajab taga sentsatsioonilisi rekorde, millel ei ole sageli midagi ühist spordi ideega. Suusatamise kohta ei saa seda ütelda. Siin muutuvad suusk ja rahvas talitervikuks isegi meil, rääkimata põhjapoolsemaid rahvaist. Norralastel näitaks on suusk olnud juba vanal ajal sedavõrd populaarne, et ta esineb isegi linnavappides. Skieni linna vapil on paar suuski ühes suusakeppidega ja Lillehammeri omal keskaegse suusataja kuju. Meil ei ole küll

suusatamine lühikese aja tõttu suutnud nii sügavale juuri ajada, aga et ta muutub rahvaspordiks, selles ei ole mingisugust kahtlust. Muidugi, norralastele meie võib-olla järele ei jõua, sest kliimaatiliste olude tõttu oleme meie palju halvemas seisukorras kui nemad. Üldse vabas õhus sportimiseks puuduvad meil erilised soodsad eeltingimused. Suvi ja talv on meil lühikesed, kuna aga pikad on kaks ebamääraast aastaaega, mis eraldavad suve kulminatsiooni talve omast. Suved on meil siiski juba ammugi möödunud vabaõhu sportimise tähe all, sest kahe suvekuu jooksul püüab iga linlane oma suvepuhkuse veeta maal vabas looduses või jällegi kuurordis. Kuid talvel on lugu palju raskem, sest viimaseil aastail on talved nii kidurad olnud, et nad ei võimaldagi täiel määral kõiki talvespordi alasid harrastada. Lumepuuduse tõttu on peamiselt kannatanud suusatamine. Käesolev talv aga rahuldab selles suhtes igat talvespordi harrastajat. Seepärast pole ka ime, et suusatööstused ei jõua nii palju suuski ega suusatarbeid valmistada kui nõutakse.

Juba mitu talve taotletakse meil teostada põhimõtet „kõik suuskadele“. Iga talvega on jõutud ka sellele lähemale. Tänavu on see põhimõte teostunud otse spontaanselt. Talvespordidest on meil Eestis vanimaks uisutamine. Kuid seejuures ei saa öelda, et uisutamine meil oleks olnud või edaspidi võiks muutuda rahvaspordiks. See on olnud ja jääb ka edaspidi kitsama ringi eriharrastuseks juba seepärast, et korrashoitud jääväljad ei ole rahvale kättesaadavad, kuna aga lumeväljadele pääseb igauks ligi. Siin tuleb kõne alla ka avarus, mida võimaldab suusatamine. Suusatamiseks võib kasutada kogu vabariigi pindala, kuna uisutada saab ainult kitsal, kunstlikult korrashoitud jääväljal. Just avarus on see, mis teeb suusatamise rahvaspordiks. Ja kui mõnelt poolt öeldakse, et suusatamine on praegu suurmood, mis aja jooksul vaibub ja niisama oma aja üle elab nagu kõik suurmoed, siis julgeme kinnitada, et kõik sümptoomid on olemas, et suusatamine jääb rahva hulka püsima, kuigi ta ehk kunagi linnades võiks mõne teise suurmoe ees taganeda. Peame suusasporti juures silmas pidama seda tähtsat asjaolu, et siin ei ole mõõduandvad ainult avaruse võlud, vaid maal ka puhtpraktilised põhjused. Me teame, et käesoleval talvel on maal peagu igasugune liikumine takistatud lume rohkuse tõttu. Aga suuskadel liikumiseks on vaja just lund. Seepärast võime ka näha rongi aknast või maal hobusega sõites, et jakakäijad on seal kadunud. Ainult suuskadel võime näha inimesi liikumas. See praktiline külg ei lase kunagi suusasporti maal jääda soiku, niikaua kui meil lumised talved on ja talisporti üldse saab harrastada.

Kui võtta arvesse meie viimaste aastate tujukaid talvi, siis võib oletada, et suustamine, vähemalt niipea, ei kujune sääraseks võistlusspordiks, millega meie suudaksime saavutada kõrgeid rahvusvahelise klassi resultate, kuid rahvaspordina on temale koht kindlustatud, vaatamata talve pikkusele.

E. Pa.

Laplased põdrakarjadega

Nomaadid keskööpäikese all

Kaua aega kutsuti neid põhjamaade nõidrahvaks. Ja tõepoolest — kui talveöö kahvatus hämaruses kihutab „põhjapõdra-pulkas*)“ mööda lumist lagendikku üleni nahkadesse mähitud inimkogu, jättes endast järele vaid ühe kitsa saanijälje, millele seltsib tohtu hulk neljajalgsete sõrajälgi, siis täidab võõrast tahtmatult õudusetunne. Ainult vaevu suudab ta end veenda, et siin pole tegemist mingi üliloomuliku olendiga, vaid põhjatundrate põlise elanikuga — l a p l a s e g a.

Kuid võõrastustunne kaob peagi igäühel, kes tutvub lähemalt lapi rahvaga, kes elab nende keskel, jälgib nende rännakuid lumiseil lagendikel ning õpib ära mõne sõna nende lihtsat soome ja ungari keelega sugulaskeelt, kui üldse võib kõnelda iseseisvast lapi keelest. — Juba ainult Norras elutsevate suguharude keelemurded on üksteisest niivõrd erinevad, et nad isegi igal pool üksteist ei mõista.

Ka Lapimaal, mis võib pindalalt end võrrelda enamikuga Euroopa suurriikidest, kuid rahvaarvult viimastest kaugemale maha jääb, pole sajandid möödunud jälgi jätmata. Suur on vahe n.-n. „salonglaplaste“ ja rändsuguharude vahel. Esimesed on alatises kokkupuutumises turistidevooluga ning on endid vastavalt sellele ka sisse seadnud, viimased aga elavad kaugel turistide teedest ning on välismaailmast nagu ära lõigatud. Kok-

*) Pulka on lootsikukujuline saan, mis liigub vaid ühel jalasel, mispärast sõit temal vajab suurt vilumust, et mitte ümber lennata.

kupuuteid tänapäeva kultuuriga on aga neil kõigil, välja arvatud vast mõned suguharud kaugel idapool — Kola poolsaarel. Kuid kõik nad teavad väga hästi, mis on kohv, tubakas ja alkohol ning isegi lugemise ja kirjutamise on nad ammugi ära õppinud — kõnelemata ristiusu omaksvõtmisest. Sealjuures aga elavad igivanad paganausu kujutelmad, moraal ja kombed rahva seas

Põhjapõder ratsuna

Lapi taadi ja eide südamluk jälleuägeme

rahulikus kokkuleppes ristiusuga edasi. Enamikult kuuluvad laplased usulahku, milline fanaatilise puritaanlikkusega tunnistab patuks iga ehte majas kui ka riietuse juures.

Kas laplased on väljasurev rahvas? Arvult kindlasti mitte, hoopis vastupidi — sündimiste arv on neil tunduvalt suurem kui näit. Rootsis, Norras või Soomes. Kuid nende rahvuslik omapära läheb järjest enam ja enam kaduma. Juba on paljud suguharud loobunud oma rahvusrõivastest; keel — mis nii-kui-nii pole nende oma keel, vaid on aastatuhandete eest üle võetud teistelt rahvastelt, arvatavasti mongoolidelt — täieneb järjest uute sõnade ja mõistetega. Rändsuguharude arv kahaneb järjest. Nad kas likvideerivad oma põdrakarjad ja hakkavad kalureiks ja põllupidajaks

või kaotavad — kuigi üksikuid juhtumeid — sega-abiellude läbi oma rahvuse ja nomaadlikud eluviisid.

Vaade, et rändlaplased kultuuriliselt on madalamal põllupidajaist laplasist, ei pea põrmugi paika. Igal juhul kuulub „telkide rahvas“ aristokraatia hulka, sest nad on kaugelt rikkamad kui põllupidajad; pealeselle näevad nad oma rännakuil, mis ulatuvad kuni Jäämere kallasteni, palju enam kui nende põllupidajaist suguvennad kõrgendikel.

Võiks arvata, et need vaevalt 30.000 laplast, kes asuvad määratul maa-alal Euroopa põhjatipus, evivad küllaldaselt ruumi elamiseks ning jutt nende „ümberrahvustamisest“ on vaid väljamõeldus. Ometi pole see nii. Muidugi ei saa kõnelda laplaste juures korterihädast, küll aga kariloomade toidupuudusest. Seda on põhjustanud sarvloomade suur sigivus. Selle tagajärjel on nende arv üsikus kohtades jõudnud juba haripunkti, sageli selle isegi ületanud. Karjamail aga, kus peaosas maapinnast koosneb paljast kaljust, soist ja jäägletschereist, ei jatku neile tohutuile karjadele hallikasvalget sammalt, millest teatavasti elatub vähenõudlik põhjapõder. Uue sambla juurekasv teostub aga väga visalt — alles kuue-seitsme aasta tagant.

Lapi rahva majanduslik olemasolu ja edukus on tervena sõltuvad põhjapõdradest. Käre talv võib hävitada suured karjad, eriti kui tekib lumele „kirs“ kõvaks muutunud lumevaiba näol, mis ei lase loomadel kraapida välja sammalt, mida nad oma peene haistmismeeliga abil ära tunnevad isegi läbi meetripaksuse lumekatte. Toidupuudusele seltsivad veel karu ja hunt — põhjapõdra kardetavamad vaenlased, kes teevad sageli suurt hävitustööd põdrakarjades.

Põhjapõdra täielik taltsutamine ei õnnestu kunagi. Närvekõditavaid elamusi tuleb läbi elada turistil, kes on usaldanud end „pulka“ hoolde. Metsikus galopis kihutab sarvloom „pulkaga“ üle valendavate lumelagedikkude — ja häda sõitjale, kui ta ei oska end selles omapärasel sõidukis tasakaalus hoida! Siis võib kergesti juhtuda, et sõiduk ümber paiskub, ning nii palju näebki siis veel põtra — ta kaob ühes sõidukiga ääretusse tundrassa. Tore on jälgida tundide kaupa uhke looma taktipäraseid liigutusi, kui see jooksul loobib tagumiste jalgadega lund üle sõitja pea!

Sajandid on mõndagi muutnud Lapimaal, kuid ikka veel on tema karm loodus puutumatu, mispärast ta pakub uurijale kui ka loodussõbrale kõike seda, mida nad mujal kusagil ei leia. Kuid pole enam kaugel aeg, kus kaugel ja üksildane Lapimaa muutub igatsetud puhkepaigaks kõigile neile, kes igatsevad rahu ja üksildust — kaugel tsiviliseeritud maailma kärast.

H. N.

Kui Vene Asutav Kogu aeti laiali

See oli 5. (18.) jaanuaril 1918. aastal, kui madrus Želesnjak, kes hiljem ise enamlaste poolt banditismi eest maha lasti, enamluse tsentrumi korraldusel ja käsul ajas laiali Peterburis kokkutulnud Asutava Kogu, millele rajas niipalju lootusi toleaeagne vabaduse eest võitlev põlv.

Asutav Kogu paistis revolutsiooni eel kõikide parteide silmis, hulka arvatud ka enamlased, ainukese rahva tahte orgaanina, kes pidi asuma „Venemaa pere-mehe“ kohale.

See asutus pidi lahendama valitsemise mooduse, maksuma panema põhiseaduse, sotsiaalsed reformid, alates maareformist. Veebruari-revolutsiooni eel Asutav kogu oli kõigile loosungiks, mille ümber koondusid kõik parteid ja grupid.

Mil kombel see teatud määral „püha“ rahvavalituse orgaan nii kohutavalt hävitati — mitte ainult faktiliselt, vaid ka moraalselt — see küsimus ühtub viimase Vene revolutsiooni ajaloo ja enamluse stiihilise võiduga.

Mõni aeg tagasi avaldas M. V. Višnjak oma mälestuste põhjal raamatu „Ülevenemaaline Asutav Kogu“, milles ta kirjeldab selle viimast koosolekut ja Asutavat Kogu üldse. Kuna autor oli just selle viimase traagilise Asutava Kogu koosoleku sekretäriks, siis tohiksid tema mälestused pakkuda teatud määral huvi. Oma mälestustes jõuab M. V. Višnjak otsusele, et Asutav Kogu, õigemini küll Asutava Kogu idee, pole mitte maha maetud, pole surnud. Kui demokraatism üldse jääb igasuguse korra aluseks, mis taotleb vabadust ja õigust, siis sellasele korrale ilma Asutava Koguta ei pääse kuidagi ligi. Selles mõttes on autori arvates Asutava Kogu idee igavene. Ta toob esile ka tsitaate enamlaste allikaist, mis näitavad, et ka enamluse juhid mõlgutavad mõtteid Asutavast Kogust, olgu see mis kujul tahes.

„Kas pead päevikut?“ küsis K. Radek Kamenevilt 1921. aastal. „Siis kirjuta, mis ma sulle ütlen: me sammume kapitalismi elustamise ja Asutava Kogu poole. See sünnib sellepärast, sest teisiti pole see mõeldav...“ („Isvestija“ I. nov. 1927. a.). Ja midagi selletaolist viidi praegu Venemaal läbi.

5. (18.) jaanuaril 1918. aastal oli Peterburis harilik talvine päev. See reedene päev ei eraldunud millegagi teistest harilikest päevadest. Ei päikest ega tuult. Ei erilist pakast, ei erilist selget „Peterburi õhku“. Vaid tänavaid ning katuseid kattis paks lumekord, mis mõni päev varem oli maha sadanud.

Asutava Kogu sotsiaalrevolutsionääride fraktsiooni liikmed olid oma kogunemispunkti asukoha valinud Tauria palee lähedusse. Kogunemine algas kell 10 hommikul.

Delegaate hüüti nimepidi ja igähele pandi rinda punasest siidist valmistatud rosett ning kätte pisteti punane pilet sissepääsutähena. Piletid kandsid Uritski allkirja.

Varsti pärast kella 11 mindi staabist tänavale ning rivisse kogunes 200 inimese ümber, kes keset tänavat edasi liikusid. Delegaatidega ühinesid ka mõned ajakirjanikud, delegaatide tuttavad ja naised, kes olid enestele osanud muretseda pääsetähe. Staabist Tauria paleeni polnud kilomeetritki, kuid mida lähemale paleele jõuti, seda vähem torkas tänavail silma harilikke kodanikke, seda rohkem aga liikus soldateid, punaarmee-lasi, madruseid. Kõik olid hambuni sõjariistus: seljas püss, rinnal ja külgedel käsigranaadid, revolver, padrunid. Ja padruneid oli igähel õige ohtrasti kaasas.

Kõnniteedele jäävad peatuma üksikud jalutajad ja jälgivad uudishimuga huvitavat protsessiooni. Vahetevahel kostavad ka tervitushüüded, kuid enamus rahvast saadab rongkäiku vaid silmadega ja tõttab edasi. Sõjariistus isikud liiguvad ka ringi ning kaovad siis sissekäikude ning väravate vahele ja õuedesse.

Rongkäik on hall ja meeoleu tume. Lihtinimesi ei lasta üldse Asutava Kogu hoonele läheneda. Aga näib, et nii mõnigi tahab kas kavalusega või isegi poolvägisi ahelikest läbi tungida. Inimesed kõnelevad poolsosinal.

Kogu Tauria palee esine on täis suurtükke, kuulipildujaid ja välikööke. Korratult vedelevad maas kuulipildujate lindid. Kõik väravad on suletud, ainult vasakpoolsest väravast lastakse sisse inimesi, kel on ette näidata pilet. Valve on usaldatud punaarmee-laste ja madruste kätte, kes alles hiljuti Helsingist ja Kroonlinnast on kohale jõudnud.

Dōbenko oma mälestusis jutustab, et juba varahommikust, millal lihtkodanik alles magas magusalt und, „ustavad nõukogude valitsuse tunnimehed — madrused — asusid oma postidele...“ Viktor Želesnjak asus pidulikult oma rühmaga kaitsma Tauria paleed. Ühkesti oma rühmaga liikudes tähendas ta sapiselt: „Mina asun aukohale...“ Ja Dōbenko sõnade järgi ongi ta omanud aukoha ajaloos. See ajalukku läinud isik, anarhist-kommunist, lasti mõni aasta tagasi Tšernigovi kubermangus enamlaste poolt maha kui bandiit.

Koosoleku avamine oli ette nähtud keskpäeval. Kuid enamlased venitavad sellega, et samal ajal oma ridu tänaval koondada ja võitlusvalmis seada.

Täpselt kell 4 valitakse ajutine vanem, kelleks saab Švetsov. Tema kõnetooli asudes kostab kisa, vile, ulgumine, tagumine vastu laudu jne. Kõige rohkem lärmi teevad enamlased. Vanem püüab kellaga korda jalule seada. Kuid samal silmapilgul tormab tema juure täidesaatva keskkomitee sekretär Avanesov, kes Švetsovi käest kella ära kisub ja selle Sverdlovile edasi ulatab. Loožist saadab Lenin ühe sedeli enamlaste rühmale. Ja just kui komando peale tõusevad enamlased ning hakkavad laulma internatsionaali. Sotsiaalrevolutsionääride laulu juhib Tšernov. Siis valitakse Tšernov Asutava Kogu esimeheks ning ta püüab pidada rahustava ja lepitava kõne. Tšernovi kõne ajal kostab pahemalt tiivalt hüüd: „Ilma kuulita

läbi ei saa...“ Nüüd hakatakse kõnelejale rumalusi vahele hüüdma, ta kõne moonutatakse, irvitatakse ta üle.

Tšernov lahkus kõnetoolilt ning asemele asus Zeretelli. Ka tema võeti vastu metsiku lärmiga ja kostsid hüüded: „Reetja, timukas, äraandja, surmanuhtlus...“ Hoolimata vahelehuudeist sundis ta oma kõne lõpposa kuulama isegi enamlasti.

Umbes kella 11 ajal õhtul enamlaste rühm nõudis koosoleku katkestamist. Lenin tegi ettepaneku laiali minna resolutsiooni vastu võtmata. Resolutsioonide ettelugejaks oli valitud Raskolnikov (omaaegne Vene saadik Tallinnas), kes vaid ette luges deklaratsiooni ja kadus. Enamlased enam saali tagasi ei tulnud. Vahikorral seisvaile sõdureile tekitas see sügavat muljet. Paljud neist haarasid püssid ja hoidsid need laskevalmis. Asutav Kogu aga asus seaduseandlikule tööle ning otsustas ellu viia maaseaduse ja muud, ning need pidid näitama rahvale Asutava Kogu sihtidest.

Sõjalaager aina kasvas ja otsis nagu väljapääsu. Sekretäri lauast oli näha, kuidas sõjariistus isikud pärast enamlaste lahkumist nagu nalja pärast hakkasid sihtima isikuile, kes kõnelesid kõnetoolil.

Poolümarguses saalis seisis seinte ääres granaadid ja padrunikotid ning hakkidesse pandud püssid. Sõdurid aga üksikutes gruppides hakkasid pidama miitingut. Koosolekusaalis madrused ja punaarmeeelased kaotasid igasuguse korra- ja viisakusetunde. Nad hüppasid üle barjääride loožidesse, kolistasid rõdul. Deputaadid istusid aga rahulikult oma kohtadel.

Kell oli 5 hommikul, kui ette loeti maaseadus. Kõnetoolile asus keegi tundmatu madrus.

Lähenedes esimehe toolile, kes oli tegevuses hääletuse protseduuriga, ta seisatas seal lühikest aega, ja nähes, et temale ei pöördta tähelepanu, otsustas ta „minna ajalukku“... Želesnjak haaras kinni esimehe käsivarrest, raputas teda ning teatas, et komissari (Döbenko) instruksioonide kohaselt kõik saalisviibijad isikud on sunnitud lahkuma.

Tekkis segadus. Tšernov teatas, et Asutav Kogu läheb vaid sel juhul laiali, kui tema vastu tarvitatakse vägivalda. Võitjaks tuli mitte Viktor Tšernov, vaid Anatoli Želesnjak. Kiiresti kuulati ära väljaspool järjekorda rida teadaandeid ning asja kiirustamise mõttes võeti lahtisel hääletusel vastu 10 peatükki maaseadusest, pöördumine liitriikide valitsuse poole, mis ette nägi separaatraku kõrvalejätmise, seaduseelnõu Vene demokraatliku riigi ülesehitamiseks jne.

Kell 4.40 lõpetati esimene Asutava Kogu koosolek. Döbenko mälestuste järgi on Lenin käsu annud, et ühegi delegaadi kallal ei tohi toime panna vägivalda ja et kõik tulevad vabalt välja lasta. Saadikud lahkusid saalist. Tšernov oli veel kõnetoolil ning keeras mingisugust paberit rulli. Ta tuli oma üliriiete järele. Tunni mees ei annud enam au. Oli kuulda vaid ütlust tema aadressil: „Sellele kuluks täägiga ribide vahele...“ Enamlased olid Asutava Kogu laiali ajanud ning võimu endi kätte võtnud.

V. H.

VANARAHVA NALJA JA HUUMORIT

Hiidlase kriidivalmistamine.

Hiidlane oli kõrtsis purjutamas, mehel ei olnud aga seekord raha, et oma arvet välja maksa, seepärast võttis kõrtsmik kriiditüki ja kirjutas kapi peale, kuipalju hiidlasel maksa jääb. Mehike nägi kriiti esimest korda elus, mõtles, et ei tea, kuidas seda tehakse, temalgi läheks niisugust mõnikord tarvis, lastel oleks ka asi kriipsutada. Sai tee peal ühe teise hiidlasega kokku, kohe selle käest küsima: „Kuule, külaveli, kuidas tehaks riiti, millega kõrtsimees minu võla kapi peale ülesse riipsutas?“ See külaveli oli aga üks naljahammast, tahtis hiidlast tüssata ja ütles: „Oo, vennike, riidi tegemise juures pole midagi kunsti, võta vana kuu neljapäeva õhtul tükk lund, mis panka on külmetanud, ja pane ahjuauku kuivama, kolme päeva pärast on riit valmis.“ Hiidlane tegigi nõnda, aga ei kriiti ühtigi.

Laisk poeg.

Narva poolt segavenelane ajas hommikul poega magamast üles: „Ai poigani, poigani, tousemas üles, tarvis vjett tjassida, jei ole palju, jei ole palju, vjiisteistkjummend tjündreid vjett tjassida.“ Ei poeg teinud sest väljagi, norskas aga edasi; isa tassis vee ise ära, tuli jälle poega ajama: „Ai poigani, poigani, tousemas üles, ahju tarvis kjutta, putru kjeeta.“ Poeg rääkis mõned sõnad vastu ja jäi jälle magama. Isa küttis ahju, keetis putru, pani või sulama ja tuli jälle poega ajama: „Ai poigani, poigani, tousema üles, putru keedetud, või sulatud!“ Nüüd ajas poeg ennast asemel istukile ja ütles: „Peab ikka tousema ja vanema sona vottema“, ning tuli asemelt välja.

Aukraadis ülendamine.

Pinna Tanel hakkas Raudalu kõrtsis väljateeninud soldatile Liiva Hansule kiitma: „Meie Jaan sai juba kroonu-

teenistuses ülemaks, sügisel alles läks!“ „Miskuseks ülemaks ta sai, kas ühepaelameheks?“ küsis Liiva Hans. „Ei, ühepaelamees see ei olnud, ma olen selle nime ära unustanud,“ vastas Tanel.

„Kas undervitsaks?“ küsis Hans.

T.: „Ei, see polnud undervits.“

H.: „Kas siis veltveebliks?“

T.: „Ei olnud veltveebel.“

H.: „Kas roodnaks?“

T.: „Ei olnud roodna.“

Hans luges nüüd kõik väeülemate nimetused kindralist saadik Tanelile ette, aga ikka ütles Tanel, et ei meie Jaan selleks saanud. Viimaks küsis Hans: „Ei tea, aga ehk ta sai ridavoiks?“ „Ridavoi see oli jah!“ vastas Tanel. (Rjadavoi — reamees, pärast nekrutiaja väljateenimist).

Juudi kirbulugu.

Juut tappis särgi seest kirpe ja siunas ise sealjuures: „Musta kirpu olema paha kirpu, tema sööb ja kolab; aga vot valge kirpu (täi) olema hea kirpu, tema sööb ja magab, ehk küll valusamini hammustab, agap minu ikka teda küidap!“

Vaablane ja sitasitikas.

Saarlane sai vaablaste käest nõelata. Teisel päeval nägi mees sitasitikat lendamas. Jõgi oli ligidal, mees jooksis jõe ääre, hüppas vette ja ütles: „Ahk sa niru, kas ma sind ei tunne, eile oli sul koldane kuub selgas, tänä oled omale sinise seertüki selga pannud, paremb ma hüppan vede kui ma enast jälle hammustada lasen.“

kodu kasvavat!...

Dabaõhu-efekanne Võidupühaks

TEGELASED:

Lauluisa, Fr. R. Kreutzwald, nagu ta on kujutatud
A. Laikmaa pildil.
Koidula,
Kalev ja Linda,
Lembitu,
Eesti muistsed vanemad; viikingid.
Eesti, neid pidulikus rahvariietuses.
Külvajad, lõikajad ja viljakoristajad.
Töölised, meremehed ja kalurid.
Teadusmees ja kaks õpilast.
Laulukoor ja orkester.
Tantsijad.
Sõjaväelased, kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, noor-
kotkad ja kodutütred ning teised organiseeritud
noored.
Tulevana.
Võidutule toojad ja vastuvõtjad.
Võidupidu avaja.

AE G:

23. juuni õhtu.

LAVASTAMISE PAIK:

1. legendik linna vanade müüride juures, või
2. laululava, mille tagaseinaks Tallinna siluett, või
3. näitelava, mis selleks vastavalt korraldatud.

LEPPEMÄRGID, tegelaste asetamiseks ja liikumiste korraldamiseks üksikute piltide puhul.

La - Lauluisa; **E** - Eesti; **K** - Kalev; **L** - Linda; **Kd** - Koidu-
la; vvvvv - eesti muistsed vanemad; ----- - viikingid;
⊗ - rahvuslipud; ○ - organisats. lipud; T - võidutuled;
p - prožektorid; R ja Ü - postamendid Riigihoidja ja
Ülemjuhataja büstidega; ----- - tantsijad; --- - sõja-
väelased ja kaitseliitlased; - - - - - naiskodukaitsjad;
..... - organiseeritud noored; xxx - lava astmetel
märgitud kohad kuhu peavad asetuma teatud
tegelased, et moodustada vajaliku pildi.

LAVASTAMISE KÄIK:

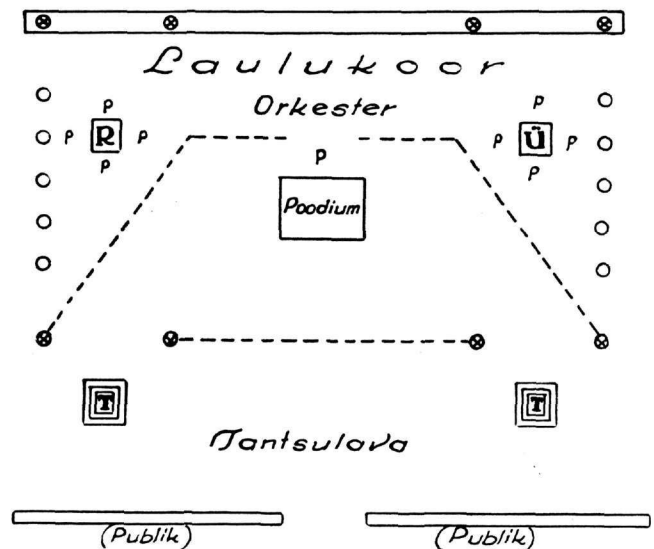
Algul lehvivad ainult org-ide lipud. Orkester asub kohale. Avamarss. Prožektorid valgustavad postamente Riigihoidja ja Ülemjuhataja büstidega ning laulukoori ja orkestri asupaigad. Koorilauljad ja tantsijad asuvad kohtadele, avasõna ütleva tõuseb poodiumile. Kõik kohtadel. Avasõna, üsna lühike, lõpeb lausega: „Kaunistagem Eesti kodu kolme koduvärviga“, millele kohe järgneb laul. Laulmise ajal heisatakse rahvuslipud. Edaspidised vajalikud seletused on antud iga pildi juures.

SKEEME

piltide vahetamiseks ja liikumise korraldamiseks.

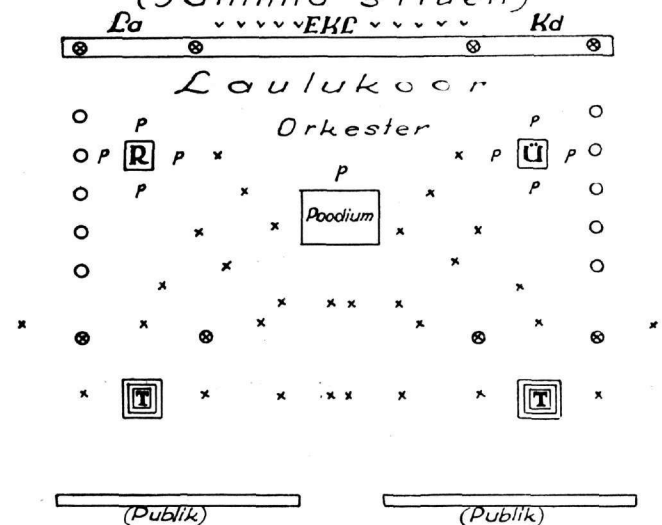
Skeem nr. 1.

(Tallinna siluett)

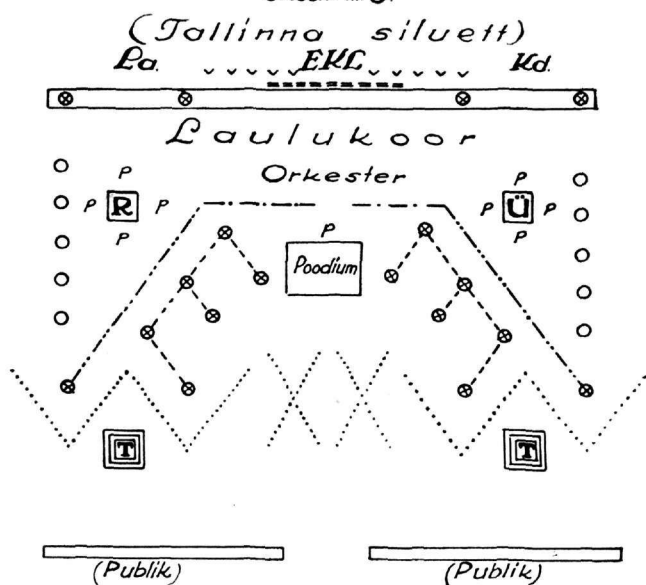

Skeem nr. 2

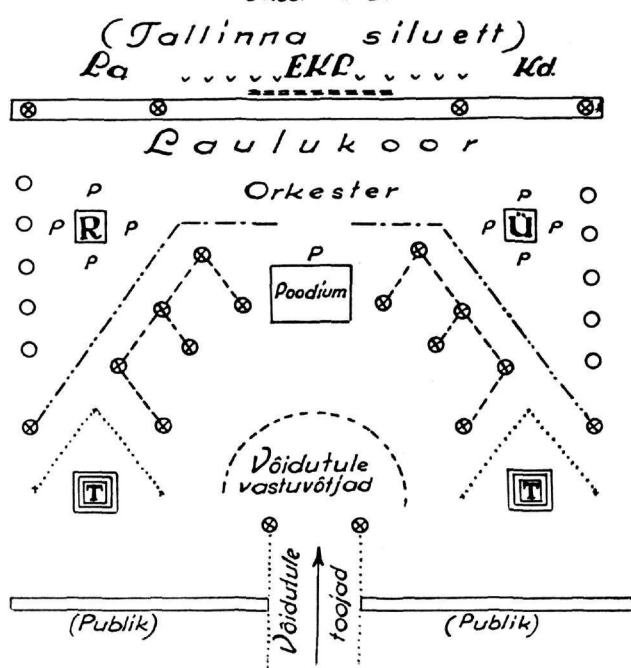
(Tallinna siluett)

Skeem nr 3.

Skeem nr 4.

Skeem nr. 1 kujutab I pildi algmomenti. Lauluisa asub oma kohale tuljaku viimaste taktide ajal, Koidula siis, kui valgus on langenud kohale, kus K. peab asuma.

Skeem nr. 2 märgib laval ära kohad X pildi korraldamiseks.

Skeem nr. 3 kujutab X pilti Eesti saabumise hetkel.

Skeem nr. 4 kujutab XIV pilti enne Võidutule saabumist.

Teiste piltide vahetamiseks vajalikud liiklemised nähtuvad tekstist.

PILTIDE JA LAULUDE LOETELU.

- I pilt. Avamine. Laul: Eesti lipp. Tants: Tuljak.
 II „ Lauluisa. Laulud: Muru kasvab mulla peale. Veel kaitse, kange Kalev.
 III „ Kalev.
 IV „ Koidula. Laul: Mu isamaa on minu arm.
 V „ Lembitu ja eesti muistsed vanemad. Laulud: Eestimaa, mu isamaa. Priius kallis anne.
 VI „ Põllutöö. Niidulaul ja tants.
 VII „ Tööstus ja käsitöö. Sepad ääsitule juures.
 VIII „ Vaimutöö.
 IX „ Viikingid; meremehed; kalurid. Laul: Maarahva, talupoega vaba maa.
 X „ Kodukaitsjad.
 XI „ Eesti. Teid teretan, Eestimaa pojad! Laul: Önne, Eesti! Koraal: Avita, Issand!
 XII „ Kalev ja Linda. Laulud: Öitse, maa! Alati valmis.
 XIII „ Lauluisa. Võidutuli tuleb!
 XIV „ Ettevalmistusi tõrviku vastuvõtmiseks.
 XV „ Tõrviku saabumine.
 XVI „ Tõrviku vastuvõtmine. Läkituse ettelugemine. Võidutulede süütamine.
 XVII „ Tulevana sõnavõtt. Laul: Eesti, mu armas, kallis kodumaa.
 XVIII „ Lõppsõna. Kalevi ja Linda pöördumine rahva poole. Hümn.

XII pilt peab lõppema k. 2145.
 Siis Lauluisa hüüab: Kaugelt näen ma lähenevat tõrvikute kuma!

Niidulaul ja tants

Allergzo v. yau.

1. ja 2. sälm

Lento

3. sälm

Presto

4. ja 5. sälm

Alati valmis.

Kindest ja mehiseelt.

1. salm.

2. ja 3. salm.

3. salmi eõpp

S A A T E K S.

1. Lavastamine nõuab hoolikat ettevalmistamist. Eriti pildid, milledes esinevad ka noored.
2. Piltide vahel ei tohi tekkida lünki. Kõik koori- ja ühislaulud peavad tekstile järgnema vahenditult. See toimub vähimagi raskuseta, kuna laule saadab orkester.
3. Tegelaste asupaigad, eriti X pildis, tuleb laval tingimata ära märkida. Vastasel korral võivad pildid nurjuda täiesti.

I pilt.

1. Avasõna.
2. Orkester, laulukoor, rahvas:
„Kaunistagem Eesti kodad...“
(Laulu ajal heisatakse rahvuslipud.)
3. Tuljak. Rahvatants.

II pilt.

Tantsu lõpul tugev valguse juga langeb Lauluisale. Tantsijad jäävad igaüks oma kohtadele ja imetlevad ilmutist. Samuti imetleb seda ka rahvas.

Lauluisa (jäädes liikumatuks nagu pildil):

Kaugelt näen kasvavat kodu, mis kaua kannatas rõhumist, vägivalda!
Hiljuti alles ta vangide raua randmetelt heitis ja kaljuse kalda, meelesid maldavas mändide mühas, vaenlastest vabastas. Võitluses pühas langes küll kalmule kangemaid poegi, manala manu ei raukunud rada!
Paljud tõid ohvriks veel viimse toegi kodule, mis juba nii mitu sada aastat on haletan'd endisi aegu,

4. Pildis X moodustatagu tähed W ja arv XX nii, et vähemalt igal sirglõigul asujate riietus oleks ühtlane kummalgi pool.
5. Võidutuled ei tohi olla kokkukuhjatud raohunnikud. (Jaanituld võib pärast korraldada teisel.) Võidutule jaoks olgu valmistatud nägus, umbes 1,5 m kõrgune alus, mille otsa sisse paigutatagu tulekindel anum. Anum täidetagu kuivade männikäbidega ja valatagu üle denaturaadiga. Nii saab ilusa, suitsuta leegi. Suurema efekti saavutamiseks lisatagu juure bengaaali.
6. Kus võimalik, võiks lõpus hümn 3-da salmi ajal projekteerida Kalevi ja Linda kohale J. Köleri „Onnistaja“ (fresko Tallinna Kaarli kirikus).
7. Lauluisa ja Koidula esinemistes ei ole mingisugust liikumist. Nad mõjugu pildina, nagu me neid oleme harjunud nägema.
8. Uksikuid pilte või piltide seeriaid võib ka lavastada Vabariigi aastapäeval näitelaval.
Näiteks:

1. Pildid I, II, III, X, XI, XII ja XVIII.
2. Pildid I, V ja XI (Lauluisa sõnad ütleks Lembitu), XII ja a-XVIII.
3. Pildid I, II, XI ja XII.

Uksikud pildid (kooliaktustel, maal rahvamajades):

1. II pilt. Seinal A. Laikmaa maal Fr. R. Kr. Deklameerija asub pildi all.
2. V pilt. (Sobib poeglaste koolis.)
3. X pilt. (Tegelasteks on ainult lapsed.)
4. XVIII pilt.

kus olid vabad veel isade kodad,
nii nagu vabad on jälle nad praegu!
Väiksed ei ole need verede ojad,
kodu, mis niisutand on sinu pinda!
Suured on olnud su südamevalud!
Maksid küll tugevat lunastushinda selleks, et vabaks saaks isade talud!
Langenuid leinati... Pisaraid valati...
Isamaa auks olid valmis nad alati!..
Kaugelt siit vaatan ma kalmude reale...
Muru on mullale kasvanud peale!..

Laulukoor: Troost K. Türrpu
(Muru kasvab mulla peale.)

Lauluisa: Kaugelt näen kasvavat kodu! Kas suudab saatus torme vastu ta panna?
Kalev, kui õnn oma palet meil muudab,
kaitse me kodu ja abi tall' anna!

Laulukoor: Veel kaitse, kange Kalev . . . M. Härma

III pilt.

Kalev (laulu lõppedes tõuseb poodiumile). Rahvas, tantsijad j. t. vaatavad hämmastunult.

Kalev:

Kostsid kõrvu mätta alla
lakatlevad lauluviisid.
Kalmukünka kisksid valla,
kivi raske rinnalt viisid.
Ei siis Kalev teada taha,
kes see astub peale haua.
Manala ta jätab maha,
kus on kangestunud kaua.
Ruttab rakataval rammul,
lauluhelid saatjaks sammul,
oma lastel' õnne tooma,
Eesti elu uueks looma!

Rahvas (kõnekoor):

Kalev kodu! Kalev kange oma rahva
keskel jälle! Rõõmust rinnad rõkatagu,
õilsast õnnest laulud lausa lõkatagu!
Lauluisa! Koju jõudis Kalev vahva!

*Tantsijad on vahepeal kogunenud poodiumi ümber
ja moodustavad mõjurikka monumentaalse grupi, mille
kohal Kalev.*

Kalev (märkab Lauluisa ja hüüab):

Lauluisa!
Toon sull' tervitusi sooje,
rahva kangelase looja!

Lauluisa:

Kaugelt näen kodu kasvavat! Kaugelt
usun me majades uut elu nägevat!
Kiskuge surmalinikut laugelt,
koolmed mu kõrvult! Ma Kalevi vägevast
häält nagu kuuleksin kõrgelt võlvilt
maistele häälele vastu kajavat!
Või on need helid, mis muistseilt põlvilt
mälestusena alla säält sajavad?

Rahvas (kõnekoor):

Ei see kaja kõrgelt võlvilt
mälestusi muistseilt põlvilt
alla aja. Rõõmu kisa
kostab pilve piiri taha.
Kalev tuli! Astu maha,
Lauluisa!

Lauluisa:

Tervitusi, Kalev kange! Kaugel kaljuseinas
Mana käsi hoiab meesta! Teda ammu leinas
ootab rahvas. Kalev kange, päästa põrgust poja!
Las' ta üles ehitada aitab Eesti koja!

Kalev:

Kaljuseinast ei saa lahti
pesamuna: poeg peab vahti,
et ei pääseks sarvik põrgust
kõigutama Eesti kõrgust.
Siin nüüd Kalev ise karjab,
kõigi hädade eest varjab
oma lapsi.

Nüüd saab rahvas jälle rahu!
Kalevipoeg hoiab pahu,
varitsejaid vaimu Manas.
Võime elada kui vanas
vabas Eestis ennemuiste!
Küll ma kuulutan teil', kuis te
esivanemate ajal
elu oli Eesti rajal,
kui veel kalli kodu pinda
paitas tedretütar Linda.

Lauluisa:

Iru poolt ma kuulen kostvat kurba nuttu!
Kaljupakust praegu vabanenud kaasat
Lasnamäele samme seadvat näen ma ruttu.
Oied õnnitlevad, au on andmas aasad!
Hüüab hüvastades Ülemistegi, mis sinna
leinapisaratest paisus muistsel ajal.
Lesk ei läbe peatumata mööda minna, —
vaade viivu liugleb veteväljal laial.
Kiindub kivisse kord pilk, kus silmalauge
vesi valgus üle lagendiku kaugel,
kui ei olnud õnnepäevi õilmekesel,
leinanutt ei lõppend vaesel, väsind lesel.
Pisar pisaraile veelgi lisa nõudis.
Laine jälgil veeres laine.
Rutta, Linda, leskinaine,
Kalev juba koju jõudis!

*Kalev (Lauluisa kõnelemise ajal vaatab ootaval pilgul
kaugusesse. Samuti rahvas.)*

Laulu- või kõnekoor:

Tedretütar, kangelase
kallis kaasa, jõua ruttu!
Ei me teid siit enam lase!
On ju küllalt leina, nuttu,
pisaraid olnud Eesti pinnal.
Küllalt valu, küllalt vaeva,
rusumisi rahva rinnal!
Viimaks sündis siiski ime:
nüüd me Eesti elulaeva
juhib jälle Kalev kange,
keda ammu ootasime!

*Kalev (kes tardunud pilgul vaatas kaugusesse, nagu
märkaks seal kedagi ja ruttab minema).*

*Rahvas (Kalevi ootamatust lahkumisest nagu ei teaks,
mida ette võtta).*

*Sel hetkel valgustub taeva laotus Lauluisast paremal
pool, mis köidab kõikide tähelepanu.*

IV pilt:

Koidula (tuleb nähtavale valgusejoas).

*Lauluisa (nagu tahaks talle astuda lähemale, kuid jääb
püsima paigale).*

Koidula (deklamatsioon):

Mu isamaa on minu arm jne. *)

*) Koidula deklamatsioon võiks olla muusika saatel.

V pilt:

Deklamatsiooni lõppedes kostab muistse sõjasarve hüüd. Seepeale ilmub nähtavale sarvepuhuja Lembitu, kelle ümber kogunevad muistsed Eesti vanemad.

Vanemad (laulavad):

Eestimaa, mu isamaa! (I salm).

Rahvas (laulab):

Eesti muistsed vanemad... (II salm).

Kõik (laulavad):

Eestimaa, su mehemeel... (III s.).

Lembitu:

Möödunud on aastasadu
Paala päevilt, siis, kui kadu
meile sooviti, kui rahvas
muistse vabaduse kaotas.
Mitmes tapluses ta vahvas
seda veelgi võita taotas.
Julgust oli tal ja tarmu,
rõhujail' ei andnud armu.
Aga nii kui Paala ajal
puudus üksmeel Eesti majul:
lahus suuri asju aeti,
vaenuväge kergelt vaeti!
Ajad õpetusi andsid.
Kanged mehed mured kandsid,
kuidas vägivalda võita,
kuidas taplusesse sõita.
Omavahel peeti aru,
Eesti võimu vaikselt loodi.
Ja kui mõirgas vene karu
Narva all, siis välja toodi
kaljukindlaid mehi murdu,
kelle kulmudki ei kurdu,
kui neil' vastu sammub surm!
Tasu lasus vanal võlal!...
Tuli noorur, tapper õlal,
valdas kõiki võiduhurm!
Rüütel veel kord tagus rauda,
Võnnu alla kaevas hauda,
kavatsedes Paalat uut.
Tuli tulle Eesti vägi,
siis ka rüütel tundis, nägi,
milline on sündind muut!
Viimaks tapluses ta kanges
sinna hauda ise langes,
võiduks nüüd tal puudus suut!
Võiduiha ühte köitis
kogu rahva! Nii ta võitis!
Nii ta võidab igal rindel!
Eesti, ole ikka kindel!
Usalda ja usu mehi,
kes sull' vabaduse tõid,
Iseseisva Eesti lõid!
Kodu kaunist ja ehi!
Hoia ühte nüüd ja üha,
surmani sul olgu püha
Vaba Eesti kodu pind!

Suur on Paala ohvri hind!
Täna on me kõigi vanne:
Priius — taeva kalleim anne!
Vabaks jääb nüüd igavesti
meie kaunis, kallis Eesti!

Uhislaul orkestri saatel: Priius, kallis anne.

VI pilt.

Laulu lõppedes asub poodiumile grupp: külvaja, noormees külmituga, lõikaja, neid sirbiga, viljakoristaja, neid viljakimbuga.

Külvaja (poodiumil):

Nüüd on Eesti nurmed, niidud jälle vabad!
Viljakandjaks varsti teeme
söödis seisnud sood ja rabad!

(Kahelt poolt tulevad esiplaanile külvajad, tehes külvamise liigutusi).

Külvaja (poodiumil):

Lange laugemisi seeme,
lange muhedasse mulda!

(Kahelt poolt tulevad lõikajad, neiud vikatitega, ja neile järgnevad viljakoristajad, neiud viljakimpu-dega).

Lõikaja (poodiumil):

Kui siis vikat viljas vilgub,

Kõik poodiumil:

valmis peadest peatselt tilgub
salvedesse saagiks kulda!

Orkester hakkab mängima varsti järgneva niidulaulu viisi.

Külvajad ja niitjad kogunevad paremale ja vasemale poole, viljakoristajad keskele, poodiumi ette, kus enne seisis tantsijate rühm, kes tuleb keskele tantsuplatsile.

Orkester ja koor: Niidulaul.

Kill-köll, kill-köll laulab vikat,
lustilik on luisuviis!
Kill-köll, kill-köll kõlab ikka
talle vastu nurm ja hiis.
Kill-köll, kill-köll küll tahk taob
tera varsti vahedaks.
Kill-köll, kill-köll küll siis vaob
kaares viuhiti vili paks.
Siuhti-viuhiti vikat ulub
raske kaare koorma all.
Siuhti-viuhiti viimaks kulub
tera jälle tõmbiks tal.
Kill-köll, kill-köll luisulooga
tera varsti vahe ees.
Kill-köll, kill-köll uue hooga
vikat vilgub vilja sees.
Kill-köll, siuhiti, kill-köll, viuhiti,
lusti täis on luht ja aas!

Kill-kõll, siuhti, kill-kõll, viuhti,
nii meil niit on niuhti maas!
Seemal seeme pandi mulda,
paigu paisus priskeks pea.
Siit me kuhja a'ame kulda — — —
hoolsa tööga saak on hea!

(Laulu ajal niitjad teevad laulusõnadele vastavaid liigutusi: luiskamine, niitmine. Tantsijad tantsivad. Viimase salmi ajal tantsivad kõik — üldine rõõm! Ainult viljakoristajad, kes seisavad poodiumi ees, jäävad paigale.)

Tantsu lõppedes osa tantsijaist jääb paremale, osa vasemale. Viljakoristajad astuvad ka kahele poole. Vaatlejaile avaneb.)

VII pilt:

SEPAD AASITULE JUURES.

(Orkestrilt saateks R. Tobiase „Noored sepad“, sissejuhata osa.)

Vana sepp asub poodiumile ja sõnab, kui orkester vaikis:

Töö on kõikjal täies hoos!
Noored vanadega koos
varu loovad,
tööga toovad
lisa rahva rikkusele,
Eesti ea pikkusele!
Teadku ida, tundku lääs:
Tulvil tuld on Eesti ääs!
Ei ta eales enam kustu,
ega sõed meil koldes mustu!
Töös me kodu heaks ei väsi!
Eestil jätkub töökaid käsi!

VIII pilt.

(Poodiumile asub teadusmees ühes kahe väikese õpilasega.)

Teadusmees:

Suur on hariduse tulu,
teadus tõhtsust tõhe toob,
säästab jõu- ja ajakulu,
uusi üritusi loob.

Teistest kaugemale jõuab,
kellel teadmisi on häid.
Iga tööpõld rahvalt nõuab
andekaid ja tarku päid.

Ära hariduse läiku
ainult ihka, õppur noor!
Tuska see toob elukäiku:
tuum on tähtis, mitte koor!

Vana sepp:

And on see, mis määrab ala,
mitte uksele uhke silt!
And on edu alustala,
kergem töö on pettepilt!

Teadusmees:

Austust tubli töömees väärrib,
olgu põldur, kaevur, sepp.
Kardad sa, et töö sind määrrib,
siis sul toeks on sandikepp.

Vana sepp ja teadusmees sirutavad üksteisele käed ja sõnavad:

Töö ja teadus, vend ja õde,
käigu kõikjal käsikäes!
Tunnustagem ikka tõde:
Tugevus on vaimuväes!

(Vahenditult sellele pildile järgneb)

IX pilt:

1. Üleval: Eesti muistsete vanemate kohale ilmub viikingite laev.
2. All: Kahelt poolt tulevad merimehed ja kalurid, käes signaalituled ja laternad.
3. Poodiumile asub vana merimees.
(Kõik need kolm tegevust toimuvad ühel ajal.)

Viikingite juht:

Vana viikingi veri
pole Eestis hangund veel!

Vana merimees:

Laineid nüüdki Läänemeri
murrab Eesti sõiduteel!

Merimehed ja kalurid:

Kuni Eesti piirijoontes
kaldad kaisutavad merd,
seni Eesti meeste soontes
veel on viikingite verd!

Kõik kalurid, meremehed ja viikingid:

Tulgu maru kümnest kurjast,
meid ei kohuta ta raev:
vihaseima laine turjast
murrab läbi Eesti Laev!

Merimehed:

Eesti laevur,

Kalurid:

eesti kalur,

Sepad:

eesti tööline

Külvajad:

ja talur

Kõik:

igasugust vaenu vihkab,
loovad tööd ta teha ihkab

isamaale auks ja kasuks.
Vaba Eesti on tal tasuks!

Orkester, laulukoor ja rahvas: Kodumaa laul.
H. Visnapuu.

(Maarahva, talupoega vaba maa...)

X pilt.

Fanfaarid. Neile järgneb kohe väikeste trummide põrin, neli takti, mis muutub siis marsi saateks, 8 takti.
Vahenditult sellele järgneb orkestrilt marss.

Orkestri helide saatel sammuvad kummaltki poolt välja:

lipukandjad (noormehed rahvariietuses),
sõjaväelased ja kaitseliitlased,
naiskodukaitsjad,
organiseeritud noored
ja asuvad neile määratud kohtadele.

(Asetusskeemid 2. ja 3.)

Laval olnud tegelased rivistuvad samal ajal lippude vahele, moodustades tähed E.
Kõik kohtadel. Orkester katkestab mängu.

Lembitu hüüab vaimustusega:

„Torm võib murda rannarooгу,
sa ei paindu, Eestimaa!
Päevad päiksepaistet toogu
sulle, vaba kodumaa!“

XI pilt.

Orkestrilt marss „Õnne, Eesti!“ motiivil.

Muistsete vanemate hulka ilmub sõjaväelase, kaitseliitlase, naiskodukaitsja ja noorte saatel

EESTI.

GRUPP PAIGAL.

Rahvas hakkab orkestri saatel laulma:

„Õnne, Eesti!“ V. Johanson.

Laulu lõppedes tervitus Eestilt:

„Teid ma tervitan, Eestimaa pojad“. L. Koidula.

Tervituse järele koraal orkestri saatel, viisil:

„Võta nüüd Issandat, vägevat kuningat kiita!“
Avita, Issand! Su nime me tahame kiita!
Võta me rahvas Sa ühiseks pereks nüüd liita!
Kõik vaenuväed kaovad, kui abiks meil' jääd.

Juhi meid, avita, Issand!

Avita, Issand, ja anna me rahvale rahu!
Eks Sinu armust nüüd õnnes siin elama mahu
kõik, keda veel õpetab õiglane meel
isamaad teenima ausalt.

Avita, Issand! Uut riiki Su lapsed siin loovad.
Õnnista kõiki, kes kasu me kodule toovad!
Õpeta meid alati austama neid!

Avita, avita, Issand!

Lauluisa:

Kaugelt ma sammu kuulen tuttavat!
Kaugelt Kalevit näen ma ruttavat!

Rahvas, tagasi saad oma kangelase!
Olgu igas südames tal eluase!

XII pilt.

(a)

Lembitu, kaks muistset vanemat, sõjaväelane ja kaitseliitlane ruttavad Kalevile vastu.

Kohalejäänud vanemad puhuvad sõjasarvi, neile vastavad alt fanfaarid.

Kalev ühes Lindaga ja saatjatega tuleb nähtavale, asub Eesti ja Linda vahele, teised kogunevad nende ümber; fanfaaride ja sõjasarvede mäng lõpeb.

Kalev:

Nüüd on Linda jälle lagedale lastud!
Tedretütar, oma rahva hulka astud!
Neile kasvatame uued kangelased!
Ei siis võõral võimul enam ole aset
Eesti pinnal!
Ei siis teda murda suuda marutuuled!
Rakataval rinnal
rahva rõõmuhõiskeid kõlamas sa kuuled:
Õitseb maa ja mühab meri!

Orkester ja rahvas:

„Õitse maa ja müha meri!“

Kalev (lauu lõppedes pöördub rahva poole):

Kõik tundke oma esivanemate ajalugu,
mis küünib minevikku kaugele. Siis vaba rahvas
veel elas Läänemere rannikul. Tast pidas lugu,
kes asus lähedal ja kaugel. Mitmes sõjas vahvas
ta üle maa ja mere Eesti kuulsa nime kandis
ja imetlusteks paljudele põhjust andis.
Need olid ilusaimad õitseajad,
kus pea kohal säras kuldne vabadusepäike
ja valgust, soojust olid täis kõik Vaba Eesti rajad.
Me rahval oli kuulsust, rikkust, ehkki kodu väike.
Ent kuulsust seda, Eesti, omad sa veel praegu!
Kõik kõnelused orjadest on lubamatu laim!
Ei tarvitse me häbis meenda möödunudki aegu,
sest alati on olnud v a b a e e s t i v a i m !
Küll katsutud on kalmutada Kalevite kangust,
kuid siiski pole maailm näinud eesti rahva langust:
vaim, varju leidnud Kungla rahva kuninglikus veres,
võis kehastuda Eesti uute kangelaste peres!

Kalev (b):

Nüüd Vaba Eesti määrab ise oma saatust
ja elu oma tahte järgi seab!
See kõigilt nõuab ühistunnet suurt ja ettevaatust,
nüüd rahvas oma juhte usaldama peab!
Ei tohi enam olla laialdasi toimetusi lahus,
et kunagi ei korduks mineviku vead!
Üksmeeles elagem siin kaunis kodus rahu,
see ainult ühisele asjale saab tuua head.
Siis Eestil pole enam karta kahjustavaid karju
ei läänest lähenejaid, ihaldajaid ida poolt,
kes sellega nii kergesti ei harju,
et Eesti enam kunagi ei vaja nende hoolt.

Mu tänu teile, Eesti nimel, rahvajuhid julged,
kes vahvatele tegudele tiivustasid teisi,
kes õige teo eest siis veel vapralt seisid,
kui võiduõnn ja vaenuvägedele kulges.
Ja sina, Eesti kuulsusrikas sõjavägi vapper,
pead veelgi valvel seisma, võitlemiseks valmis

tapper,

et siis, kui keegi sirutab me kodu järel käsi,
sa teda kaitsemast ei väsi!

Sõjaväelased, kaitseliitlased ja naiskodukaitsjad:

E i vä s i !

Kalev:

Uht töotust tahan veel ma kuulda noorte suust,
et Vaba Eesti on teil kallim igast varast muust.

Noored:

Pean seda vara maises elus üle kõige kalliks,
mis mured mind ka eales siin ei tabaks.
Et siis, kui juus mul juba muutumas on halliks,
võin uhkusega öelda: Eesti on ja jääbki vabaks!

Kalev:

Isamaa auks olge alati valmis!

Noored:

A l a t i v a l m i s !

Koorilaul noortelt:

Alati valmis! me ühine hüüe.
Selle vande ma kodule tõin.
Kodu kaitseda ikka mu püüe,
selle eesmärgi endale lõin.
Alati valmis! Mu vannet ei murra
ükski saatuse tormikaim tuul.
Kui mul vaja on kodu eest surra,
siis tall' õnne veel sosistab huul.
Alati valmis! Mu kodu mull' püha,
minu ulmade, õnnede maa!
Alati valmis! Nüüd ikka ja üha
Sulle kiitust ja au laulan ma!

XIII pilt.

Lauluisa:

Kaugelt näen ma lähenevat tõrvikute kuma!
Võimsad Võidutuled kõikjal löövad lõkendama,
valgustama, soojendama Vaba Eesti pinda.
Koduarmastuse tuli tulgu igauhe rinda!
Tõhtsalt tõusku tulvil tundeid tulekeeled,
kõitku üllalt ühte kõigi südamed ja meeled.

XIV pilt.

Signaal eemalt teatab Võidutule lähenemisest.

Signalist koht peal vastab.

*Väikesed trummid põristavad algul vaikselt, siis
paisub põrin tugevamaks ja muutub marsitaktiliseks.*

Tule vastuvõtjad asuvad kohtadele.

Tulevana tõuseb poodiumile.

*Rühm sõjaväelasi ja kaitseliitlasi sammub tulele
vastu. Noored asuvad spaleeri.*

*Kõik teised sõjaväelased, kaitseliitlased, naiskodu-
kaitsjad ja noored on tervituseks valvel.*

Vajalikud korraldused teeb Tulevana poodiumilt.

XV pilt.

Väikesed trummid lõpetavad järsku.

Kalev:

Tuleb tuli, tungaldega rahva ridadesse kantud!
Saabub säde, riigijuhi sütitavast südamesta antud!

Orkester:

*pidulik marss. Algab siis, kui Kalev lõpetas ja
vaibub, kui tuletoojad on jõudnud vastuvõtjate
juure.*

XVI pilt.

Tõrviku ja läkituse üleandmine ja vastuvõtmine.

Läkituse ettekandmine tõrvikute valgustusel.

*Tõrviku üleandmine Tulevanale Võidutulede süü-
tamiseks.*

*Kalev (sel hetkel, kui Tulevana on vastu võtnud tõr-
viku):*

Tuge tulele too, Uku!
Tuuslar, tuuletark, ei tuku,
päästab tulekeeled valla,
paiskab leegid taeva alla.
Võidutule võimas kiir
seal siis lakkamata loidab,
kustumata kullas koidab,
kus on Vaba Eesti piir!
Tulevana läheb süütama tulesid.

Kõnekoor:

Tõusku tulvil tulekeeled,
üle mitme maa ja mere
kuulutagu: Eesti pere
koondab sangarite ridu!
Siin on täna Võidupidu!

XVII pilt.

Võidutuled hakkavad võimsalt leegitsema.

*Pilt linna vanal müüril hakkab kahvatama, ta nagu
sulaks tule soojuses ja valguses.*

Tulevana (poodiumilt, näidates kaduvale pildile):

Tulekuma põlvest põlve igavikku ulatab.
Soojus muistsed põlved praegustega ühte sulatab!
Vaimuvalgus rahva südamed ja meeled ühendab.
Isamaale auks nüüd igauks end tööle pühendab!

(Pilt kaob.)

Hoidkem üle kõige kalliks vabaduse aaret,
Olgu püha meile Eesti maa ja lahed, saared!

Laulukoor:

„Eesti, mu armas, kallis kodumaa“.

XVIII pilt.

Laulu lõppedes valgusejuga liugleb müüri mööda, kus ennem asus pilt. Olles kaks korda läbistanud kogu müüri, jõuab ta kolmandal liuglemisel kohani, kus asus Kalev Lindaga ja jääb sinna viivuks peatuma.

Linda (ilmub uuesti nähtavale valgusjoas):

Kalev (tuleb Linda kõrvale):

Linda:

Eesti ema!
Sinu südame all virgub,
sinu rinna najal sirgub,
sinu rüpes, sinu süles
kasvab eesti noorus üles.
Sinu meelsus, sinu mõtted,
sinu teod ja ettevõtted
määravad ta elutee.
Kas tast võrsub sangar vahva
või ta salgab oma rahva, —
sinu teha on ju see!
Opeta ja juhi teda,
et ta süda tunneks seda,
mis on vabaduse hind.

Kalev:

Eesti isa, sinult noorus
õppigu, et suurim voorus
on me elus töödeind!
Töö viib muremõtted majast,
töoga tuleb puudus ajast;
töö viib vilja vihust salve;
töö teeb kuumaks külma talve, —
tööta päev teeb toagi viluks!
Töö on rahva auks ja iluks!
Töoga kasvab rahva jõukus,
mehe ramm ja naise nõukus.
Tööta mees toob majja tüli,
tööta naisel tühi süli!
Laisa laud on leivast lage,
sajatuste sadu sage.
Laisa vaimusilm on kaene,
laisa häll on lastevaene!
Töökust, virkust veel on vaja!
Laste rõõmust iga maja
olgu meilgi tulvil pea!
Eesti mees ja naine, tea:

kui te häll on lastest tühi,
ei siis enam Võidupühi
Eestis kuigi kaua peeta.
Kes ei raatsi kodu reeta,
rahvaarvul' andku lisa!

Linda:

Eesti ema!

Kalev:

Eesti isa!

Kalev:

Eesti mehed!

Linda:

Eesti naised!

Mõlemad:

Kõik te mõnud, lõbud maised
jäljetumalt maa pealt kaovad,
kui te põrmud mulda vaovad!
Tehke vähem suuri sõnu,
Tundke Eesti kasvust mõnu,
tundke rõõmu Eesti jõust,
taaralaste tublist tõust!

Kalev:

Juba Taara targalt lausus:
„töökus, usinus ja ausus
ikka kaunistab ja ehi

Mõlemad:

Eesti naisi, Eesti mehi!“

Kalev:

Siis on palgeil võidulõõm.
Isamaa me õnn ja rõõm!

Kõik orkestri saatel:

H ü m n.

Hümni lõppedes kaob müürilt valgusjuga ja ühes sellega ka Kalev Lindaga.

Järgnevad rahvatantsud, mängud ja mitmesugused ettekanded tule ümber vastavalt selleks koostatud kavale. Korraldajaks on Tulevana.

